Cemil Kavukçu

PAZAR GÜNEŞİ

ÖYKÜLER

CAN

Cemil Kavukçu

PAZAR GÜNEŞİ

TÜRK YAZARLARI

Düzelti: Fulya Tükel
Dizgi: Serap Kılıç

ISBN 975-8440-77-2
© Cemil Kavukçu / Can Yayınları Ltd. Şti. (2000)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (2000)
Cilt: ZE Ciltevi

Cemil Kavukçu
PAZAR GÜNEŞİ

ÖYKÜLER

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 - 292 55 00 Fax: 252 72 33
web sayfamız: http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

CEMİL KAVUKÇU'NUN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

BİLİNEN BİR SOKAKTA KAYBOLMAK / *öykü*
DÖNÜŞ / *roman*
DÖRT DUVAR BEŞ PENCERE / *öykü*
PAZAR GÜNEŞİ / *öykü*
TEMMUZ SUÇLU / *öykü*
UZAK NOKTALARA DOĞRU / *öykü*
YALNIZ UYUYANLAR İÇİN / *öykü*

Cemil Kavukçu, 1951 yılında İnegöl'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Mühendisliği bölümünü bitirdi (1976). Öyküleri, 1980 yılından bu yana çeşitli dergilerde yayınlandı. *Patika* adlı yapıtıyla 1987 yılında 'Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü'nü kazandı. Yayınlanmış öykü kitapları: *Pazar Güneşi* (1983), *Patika* (1987), *Temmuz Suçlu* (1990), *Uzak Noktalara Doğru* (1995), *Yalnız Uyuyanlar İçin* (1996), *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak* (1997). 1998 yılında ilk romanı yayımlandı: *Dönüş*. *Cemil Kavukçu*, 6 Mayıs 1996'da 1995 yılı 'Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı'nı kazandı.

İÇİNDEKİLER

Pazar Güneşi 9
Selo'nun Kuşları 17
Zor Pazartesiler 25
Sarı 35
Gecenin Ardında Kuyruk 41
Demokor 47
Bıldırcın Yağmurları 57
Derelerde 63
Gelmesinler 71
Anahtarlı Hayalet 75
Çalınamayan Gün 85
Tekdüzeliği Bozamayan Küçük Bir Ayrıntı 91
Alibo Dev 99
Küçük İşler 107

PAZAR GÜNEŞİ

– Şu güneşe bak lan, dedi, ne sıcak.

– Bize ne!

– Hiiç... Sanat Okulu'nun oraya gider, bisiklete binerdik.

– Kalleşlik yapma!

– Sen de hemen inanıyon b'oğlum, sinemaya gitçeğmizi dünden söylemedik mi...

Üç çocuktular.

Ortada yürüyen uzunca boylu, yüzü çilli, sıfıra vurulmuş sapsarı kafası ve şaşırtıcı büyüklükte elleri olanı, yerden kaptığı bir taşı, bin bir düşünceyle yürüyen kahırlı bir kediye savurdu. Yarım metre kadar gerisine vurup seken taş yalnızca irkiltti kediyi. Başını döndürüp kayıtsızca baktı kabak kafalıya. Taşlanacak gün müydü bugün? Ama o çilli çocuk, kediyi taşladığını hemencecik unutarak yanındakilerle boğuşmaya başlamıştı bile.

Bugün onların günü. Dört film birden izleyecekler sabah onda başlayan pazar sinemasında. Gözleri kanlanacak, başları dönecek belki, ama dört film birden... Film aralarında başlarını Tom Braks, Zagor ya da Teks'in sonu gelmez serüvenlerine gömüp okuyacak, sıkışınca da –yerlerini, duvara yaslanarak filmleri ayakta izleyen asık yüzlü çocuklara kaptırmamak ya

da dalıp gittikleri serüvenden kopmamak için– sandalyelerinin altına işeyiverecekler. Çıkışta börek yiyip kabukları kırmızıya boyanmış yumurtaları tokuşturacaklar. Sonra seyyar tatlıcının küçük ruleti, para basan küçük kirli eller, küçük kirli ellerde kazanılmış, balı damlayan tatlılar; turşu suyu sonra, tek tek satılan yabancı marka sigaralar, dudakları kapkara yapan ayçiçeği.

Ve pazar bitecek.

Formika tutkalı, vernik, cila ve sümük kurusuyla bezeli iş giysilerini giyerek, iki parmağını bıçkıya kaptırmış patronun (beş vakit namaz, ana-avrat küfür, günde iki paket sigara ve yirmi çay) dükkânına gidip parça başı portatif masa iskeleti çakacak, zımpara yapacak, vernik atacaklar. Ve yeni bir hafta sonuna dek biraz daha büyüyecekler.

Kollarını birbirinin boynuna dolamışlar; yürümek değil onlarınki, dalaşmak, boğuşmak, oynaşmak, kapı zillerini çalıp kaçmak, küçük çocukların oyunlarını bozmak, yakalayabildiklerini tokatlamak.

Ortadaki çilli olanı, öbür ikisinin boynuna doladığı kollarıyla başlarını birbirine değdirmeye çalışıyor, onlar da çürük dişlerini gösterip kıkır kıkır gülerek direniyorlar. Çilli olan da burnundan hırıltılarla soluyarak gülüyor, ama bir yandan da rahat durmaları için ana-avrat sövüyor. Sövgü, sövgü olmaktan çıkmış ve tümceyi süsleyip anlatımı renklendirici bir unsur olmuş onlarda. Sövgüsüz konuşmaları, şakalaşmaları olanaksızlaşmış artık.

Sonra da, hangisinin babasının daha zengin olduğunu anlamak istiyor çilli olanı. Ayaklarını yerden kesip bütün gücüyle ikisinin omzuna yükleniyor.

Hangisi ağırlığına dayanır da çökmezse, onun babası daha zengin olmuş oluyor.

❋

Yoruldu küçük kız.

Annesi gibi elini beline dayayıp hafifçe geriye doğru kaykılarak bir of çekti.

– İşte bu da bitti.

Nerede cumartesinin gri gökyüzü! Küçük kızın ensesini kavuruyordu bu pazar sabahının güler yüzlü güneşi. Süpürgeyi götürüp kapının arkasına koydu. Kırmızı kilimin üzerinde koşup bir köşesinde babaannesinin yattığı mindere sıçradı.

– Yavaş kız, yavaş, dedi inler gibi bir sesle babaannesi.

Pencerenin başındaydı. Dışarı bakıyordu. Sarmaş dolaş, boğuşa boğuşa gelen çocuklardan biri onu gördü. Arkadaşlarının kollarından boynunu kurtarıp pencereye doğru koştu. Öylesine atak davrandı ki, ardından savrulan (uzun boylu, çilli olanı yapmıştı bunu) tekme kıçına yetişemedi. Bir sıçrayışta pencere demirlerine tutundu. Küçük kız o anda öyle korktu ki, minderden geri atladı. Koca kafalı, çürük dişli çocuk sırıtarak bakıyordu içeri.

Sonra da cama tükürerek kaçtı.

❋

Zavallı sinek, başına geleceklerden habersiz camın üzerinde güneşlenirken, kocaman bir parmak gördü tül perdenin arkasında. Köşeye kaçtı hemen, oradan da üst köşeye. Kocaman parmak, köşeden kö-

şeye izliyordu onu. Kısıldı kaldı sonunda. Kanatları eziyordu sanki onu, uçamıyordu şaşkın sinek. Oysa dünya bütün şaşırtıcılığıyla bir türlü aşamadığı camın ardındaydı. Ama sinek ne bilsindi ölüm ile yaşamı ayıran o saydam nesneyi...

Kocaman parmak perdeyi bastırdı üzerine. Bütün dünyayı bir çıtırtı kapladı. Küçük kız bile duydu bu çıtırtıyı. Sineğin artık yaşamayan bedeni, ince, parlak bir yol bırakarak camın üstünde kaydı.

Çerçevenin alt köşesindeki kara yığın haykırıyordu:

Ölünecek gün müydü bugün!

Küçük kız da üzüldü, can alan parmağını birkaç kez sildi eteğine.

❄

Bir alkış yükseldi radyodan.

Yaşlı kadın yattığı yerde somurtuyordu. Yine o sonu gelmez, ama kimsenin inanıp ciddiye almadığı ağrıları başlamıştı. Gelin de gelin değildi ki; bir şeyin yok anne – bir şeyin yok anne, deyip geçiştiriyordu o ölümlere gidip gidip gelirken... Doktorla ağız birliği etmişti besbelli. Oğlu da adam mıydı? Karının kulu kölesi olmuştu. Gününden beri istememişti bu kıçı çıngıllıyı, ama kısmet işte. Oğluyla kaçamak bakıştıklarını, sonra da alaylı alaylı gülümsediklerini kaç kez yakalamıştı. Bir şeyin yok anne... Ama bir gün şuracıkta, şu ömür tükettiği –yani bir kenara atıldığı– döşeğinde ölüverince çok ağlayacaktı ardından. Anneciğim... Anneciğim, biz hep numara yaptığını sanıyorduk...

Şu radyoda bir türkü söylenmeye görsündü, ikinci bir radyo gibi şakıyordu torunu. Onu da kendine benzetecek acuze, ne saygısı var babaannesine, ne de sevgisi.

Küçük kız da türkücü, şarkıcı kadınlar gibi kısacık eteklerini savurarak dönüp duruyordu sofanın ortasında.

Yaşlı kadın canı alınıyormuş gibi bağırıyor, yırtınıyordu odadan:

– Güül... Sana diyorum geberemeyesice, sağır mısın kız Güül!

❋

Ayağında annesinin kocaman topuklu ayakkabıları, Gül yürüyor, güneş ona gülümsüyordu. Arnavutkaldırımlı sokakta bir cambazdı artık bakkala kadar. Annesi görse öldürür, öldürürdü alimallah.

kız ben sana kırk kere söylemedim mi ayakkabılarımı giyme

topuğunu kırarsın diye a canı çıkmayasıca

Sopa yenecek gün müydü bugün!

❋

Delikanlının yüreği bir tuhaf oldu.

Onun da bir sazı olsaydı, o da çalsaydı, bağırsaydı: 'Gökteki ay musun / Kemençeme yay musun.' Ve delikanlı bu pazar sabahında bu dükkâna çakılıp kalmasaydı da, sevdiğinin oturduğu sokağı baştan sona voltalasaydı. Sevdiği, perdeyi aralayarak ona gülümseseydi. Canını verirdi uğruna, hem de gözünü kırpmadan. Her şeyi göze alırdı, mahalle delikanlılarına

ve okızıbenseviyom'lara karşı dövüşürdü gereğinde. Seviyordu çünkü. Babası da tam sünnet düğününe gidecek günü bulmuştu. O veledin çükü de bugün kesilmeseydi olmazdı sanki...

– Bir aspirin Celal Abi, bir de çiklet.

Delikanlı her günkü alışkanlığı ile çıkarıverdi aspirini ve içinden karikatür çıkan çikleti.

– Buyur küçük abla, bu da paranın üstü.

Gül, bozuk paraları topladı cam tezgâhtan. Yürüdü. Kapının koluna yapıştı da bir türlü açamadı. Yanakları ateş gibi yanmaya başlamıştı. Delikanlı tezgâhın ardından fırladı, silkerek açtı kapıyı ve bir zaman öylece kaldı önünde. Bomboştu, hiçbir şey düşünemiyordu. Küçük kızın ardından baktı. Sanki bütün bunları daha önce de yapmıştı. Arada insan böyle oluyordu; kafasının içinde bir boşluk vardı da, orada kocaman bir arı vınlayıp duruyordu. Bir başka zaman, annesinin topuklu ayakkabıları üzerinde bir şebek gibi yürüyen bu küçük kızın ardından böyle bakmış ve sonra böyle bir otomobil hızla (senin de otomobilin olsa hızla geçmez miydin sevdiğinin sokağından?) geçmişti. Belki de düşünde görmüştü bunları. Her şey yineleniyor gibiydi.

Döndü, radyoyu kapadı. Bir sigara çıkardı, nasıl olsa babası düğündeydi.

Sapsarı bir fren sesi. İrkildi. O küçük kız. Hemen ileride, kaldırımın üzerinde o küçük kız ve küçük bir aspirin kutusu ve açılması eve bırakılmış çiklet. (Ama en komiğinden olsun Celal Abi...) Kalabalık. Kırmızılar. Sarının içinde, güneşte parlayan kırmızılar.

Kapıya doğru yürüdü. Kapıyı açamadı.

❄

Yaşlı kadın terk edildiğini sandığı döşeğinde doğruldu. Ağrımıyordu artık hiçbir yeri. Evin duvarları yıkılıyor, camdaki kan lekesi gittikçe büyüyordu.

❄

Üç çocuk sinemadan dönüyordu. Pazar bitmişti. Yarın, sabahın köründe yine formika tutkalı, vernik, cila ve sümük kurusuyla bezeli giysiler ve parmaksız patron...

Etkisinden bir türlü kurtulamadıkları filmi birbirlerine anlatıyor, dövüş sahnelerini yeniden oynuyorlardı sokaklarda.

– Ama, diyordu birisi, nasıl dört hayduda birden...

Öbürü de arkadaşının bileğine yapışarak:

– Bıçağı almak için nasıl oyun yapıyordu ama...

Sonra da şakadan yumruklar arkadaşının midesine.

Filmi yeniden yaşayarak dönüyorlardı evlerine.

Koca kafalı ve çürük dişli olanı, o evin önünden geçerlerken yine pencere demirlerine sıçradı. Tül perde aralıktı, içerisi görünüyordu. Sabahki küçük kız yoktu, ama bir kalabalık doldurmuştu odayı. Ağlaşıyorlar mıydı, neydi. O sıra çilli olanı gelip kıçına bir parmak atınca pencere demirlerini bırakıp ardından koştu. Bir süre boğuştular. O da ona vurdu. Ödeştiler.

– O ev var ya, dedi arkadaşına, benimkinin evi.

Güldüler.

– Yuh sübyancı!

– Ne gülüyonuz lan, dedi, büyüyünce tam bana göre olacak.

SELO'NUN KUŞLARI

Camın buğusunu siler silmez gördü onları; cami çeşmesinin çinko saçaklı korunağı altındaydılar. Karlı ve soğuk günlerde saçak altlarına sığınan güvercinler gibi omuzlarına gömmüşlerdi başlarını.

Onların yanında olsaydı... O da verseydi buğulu soluğunu avuçlarına...

– Anne!

Biliyordu, sokağa çıkmasına izin yoktu, ama yine de deniyordu.

– Hı, dedi annesi ona bakmadan. Yere, bağdaş kurarak oturmuş, kareli bir bohça üzerine yığdığı ıspanak yapraklarını seçip bir eline demetliyor, sonra da büyükçe bir tencereye doğruyordu.

– Biraz sokağa çıkayım anne, n'olur...

– Olmaz oğlum, dedi işini sürdürerek, bu havada ne işin var sokakta! Geçenki gibi üşütür hasta olursun Allah korusun, hem sen onca iğneyi yersin, hem de bizi üzersin.

Sobaya az önce attığı odunlar çıtırdayarak tutuşmuştu. Kedi, bacakları bir yanda, kuyruğu bir yanda darmadağınık uyuyordu minderin üzerinde.

– Ama onlar çıkmışlar, dedi nazlanarak, bak cami avlusundalar!

– Kim onlar?

– Nusret, Öğretmen Mehmet Bey'in oğlu Yüksel (özellikle belirtmeliydi bunu, önemli bir ölçüttü), Abidin, Selo...

– Selo'ymuş, diye hiddetlendi annesi, kaç kez uyardım Selo ile arkadaşlık etme diye... Sen kalkmış yine onun yanına...

Denemesi bile saçmaydı, keşke ondan hiç söz etmeseydi. Selo 'hayoşun' biriydi, 'terbiyesizdi'. Sokağa salmıyordu işte, ne nazlanmak, ne de ağlayıp sızlanmak para edecekti, çünkü annesinin iki kaşı arasındaki o kararlı çizgiyi görmüştü.

– Babana onca para harcatıp kitap aldırıyorsun, onları okusana...

– Red Kitleri mi?

– Ben bilmem işte, neleri aldırdıysan onları.

– Okudum onları!

Yine camdan dışarı baktı. Ne olurdu sanki o da onlarla birlikte olsaydı...

Selo, küçülmüş ceketine –kimbilir kim hayır olsun diye vermişti– iyice büzüşmüş, ağzını burnunu sıkıca kapadığı dolağının uzun püsküllü uçlarını bir kız saçı gibi savurmuştu. Haydutlara benziyordu. Hayduttu zaten Selo. Her oyunda en çok haydutluk yakışırdı ona.

– Hayoş!

Annesi öyle diyordu ya, Selo'nun hayoşluğunu falan pek görmemişti. Selo, dik başlı bir kahramandı yalnızca. Korkusuzdu, istese bile onun gibi olamazdı.

kuş vurmak sokak direklerindeki lambalara ve minare şerefesindeki ampullere –yetiştirebiliyor muydu taşı acaba– sapanıyla taş atmaktan başka bir de yaşlı bakkal (onun da gözlerinde

tavukkarası mı vardı neydi avucundaki parayı burnuna değdirmeden göremiyordu) hacı amcadan –zelzele gibi her yanı tiril tiril– simit araklaması ve bayram günleri çıkmaz sokakta para oynaması ve çiftteki sayı toplamasına (onlar içinden türk büyükleri çıkan karamela kâğıtlarını tek tek duvara yaslayıp parmağı ile çevirerek havalandırır yere resimli yanı ya da üst yanı düşmesine göre ya açık diyen kazanırdı ya da kapalı oyunu yitiren de yalnızca bir karamela kâğıdı verirdi oysa alt-üst'ü sayı toplamasına oynamak kumar sayılırdı) ve sinema önlerinde kitap (tommiks-teksas-kinova) alıp satmasından bir de kafasında yol yol saç bitmemiş yarık izlerinden başka ne hayoşluğu vardı

Belki de tek neden, Selo'nun annesiz oluşu ve duvar diplerinde sızıp millete kepaze olan ispirtocu babasıydı.

"– Selo, aile terbiyesi nedir bilmiyor ki! Anası birçok çocuğu o sarhoş musibetin evinde bırakıp kaçmış. Ablaları da, Selo da hep sokaklarda, onun bunun yardımıyla büyüdü. Öyle bir sokak çocuğuyla senin işin ne..."

Annesi onları bırakıp kaçtığında bir lokmacık bebeymiş Selo. Yine bir lokmacık bebe olan ablası çocukanalık yapmış hepsine. Babaları, iflah olmaz, gözü kanlı bir sarhoş. Ne kazanırsa o zıkkıma yatırıyor. Konu komşu bakmasaymış açlıktan ölürmüş hepsi. Artık ablası büyümüş de, fabrikaya çalışmaya gidiyormuş...

Ama bir kez Selo bu eve, hem de bu odaya girip şu mindere oturmuştu.

O, hastaydı. Kaç gündür okula gidemiyordu. Kış demek, hastalık demekti zaten. Ne tür önlemler alınırsa alınsın, bademcik denen o illetler ceviz gibi kabarmadan ve cayır cayır ateşler içinde yanmadan olmuyordu. Zayıf ve çelimsizdi. Mest lastiklerinin içine giydiği yün çoraplar, yün eldiven ve yün zıbınlar, sıkı sıkı sarındığı dolaklar bile koruyamıyordu dirençsiz bedenini. Kaşık kaşık, tiksinerek içtiği balık yağları, kuvvet şurupları ve hatta zehir yeşili pelin bile isteneni vermiyordu.

Yutkunmakta güçlük çektiği, ama ateşinin düştüğü günlerdi. Hastalığın, mızmızlanmak ve her istediğini yaptırmak gibi bir saltanatı da vardı ki, onu iyileşme sürecinde yaşardı. İstediği yiyecekler, resimli romanlar ikiletmeden önüne gelirdi.

Pencereden, karın savrula savrula yağışına bakarken –boğazına bir tülbentle pişmiş elma sarılmıştı sıcak sıcak– Selo'nun kocaman yalnızlığını görmüştü boş sokakta. Karşıki evin iki kanatlı kapısının eşiğine sığınmış, ayak değiştire değiştire zıplıyor, bir yandan da soluğuyla ellerini ısıtmaya çalışıyordu. Soğuk da, üşümek de, yalnızlık da oyun oluyordu Selo'da.

Sonra göz göze geldiler. Selo güldü. Koşarak pencerenin altına geldi. Saçları kardan bembeyaz olmuştu.

– Hasta mısın, dedi.

Başını salladı.

– Sana masal anlatayım mı? Çok kıyak, hem de gülünçlü masallar biliyom.

Hastalıktan yeni kalkmamış olsaydı, annesi eve sokar mıydı böyle pasaklı ve pis kokan birini...

Selo, döşemenin muşamba kaplaması üzerinde ıslak ayak izleri bırakmıştı, yırtık çoraplarıyla. Halıda

yürürken kimbilir nasıl cız etmişti annesinin yüreği. Parmakları kıpkırmızıydı, ellerini bir süre sobanın borusuna yaklaştırıp ısındı.

Sonra Selo'nun akşama dek süren, hiç bitmeyen masalları...

Onca sözü nereden buluyor, nasıl uyduruyor da –uyduruyordu tabii, öyle masal mı olurdu– soluk bile almadan birbiri ardı sıra anlatıyordu. Sanki bir an sussa annesi hemen, "Masallar bitti, sen artık git," diyecekti.

Salt güldürücü olsun diye içinde bayağı sözcükler bulunan masallar anlatmaya başlayınca (bunlar çok ayıp sözcüklerdi ve annesi duysa hemen dışarı atardı onu, Allah'tan girip çıkıyordu da duymamıştı) tedirgin olmuş, dahası korkmuştu.

– Bunları değil, sen bana kuşları anlat Selo.

Birden gözleri ışıdı.

– Kuşları mı?

– He, hani vurduğun kuşları.

Selo'nun Gugutteleri, Guruşbakkalları, Piypiyleri, Sıçancık ve Tepelileri vardı. Gün boyu, aralık ön dişleri arasından ıslığa benzer bir sesle tükürerek vıcık vıcık çamur içinde (ayakları hep ıslaktı da, hastalanmazdı nedense) tarlalarda, bahçelerde kuş peşindeydi. Kızılcık dalından, ateşe tutarak sertleştirdiği şamyel lastikli bir sapanı vardı ki, kuşların canını onunla alır, minare şerefesindeki kandillere dek onunla taş atardı. Ve Selo'nun sapanı gibi sapan yoktu. Bunun için göçmen çocuklarıyla dövüşmüş, burnu kanamış, ama sapanını yine de kaptırmamıştı. Sapan dediğin V gibi değil de U gibi olmalıydı. Onun için de çatal yapılacak dal mutlaka kızılcık olmalı, iyi seçilmeli ve uzunca kesilmeliydi. Uzunca kesilmeliy-

di, çünkü uçlarından bağlanıp birkaç gün bekletilecekti. Kabuğu soyulup ateşte sertlik verilirken bile bağı çözülmemeliydi, yoksa istenen U biçimini alamazdı dal. Sonra U'nun tam orta yerinde bir nişangâh da bulunmalıydı. İş çatalla bitmiyordu tabii; kıyak bir sapan istiyorsan lastiklerini de iyi seçecektin. Ne çok sert olacaktı, ne de gevşek. Her türlü taşla da kuş vurulmazdı, sonra taş fındıktan az büyük ve yuvarlak olacaktı. İyi nişan alma ve sessizlik de çok önemliydi. İsterse ona da bir sapan yapardı Selo, hem nişancılık bile öğretirdi.

İkide bir ceketinin koluyla burnunu silerek anlatmasını sürdürüyordu.

En uyanık kuş Guruşbakkal'dı (Selo'nun elleriyle tanımladığına göre tavuğa yakın bir kuş); yanına sokulmandan pek huylanmazdı da, sapanın lastiğini gerince kanatlarını pat pat vurup havalanırdı. İri kuş olduğundan –hele yağlısına denk geldiysen– birden kalkış yapamaz, işte o anda taşı yapıştırıp havada bile indirebilirdin. (Selo kaç tanesini havada vurmuştu öyle.) Gargalar kadar değilse bile uyanıktı işte. En aptalı da Gugutteler. Sepet gibi otururlardı direk tepelerinde, ağaç dallarında, bacalarda...

– Gugutte vurmak günah değil mi Selo?

– Nedenmiş, o da kuş!

– Ama o mübarek kuş.

– Nesi mübarekmiş? Bi de güzel eti var ki...

– Hazreti İbrahim'i kâfirler ateşe attıklarında, Gugutteler boyunlarına astıkları bakraçlarla su taşımışlar, boyunlarındaki kara halka da o yüzden kalmış...

– Yalan lan, kuş nasıl su taşır?

– Ben ne bileyim, Kuran'da öyle yazıyormuş.

– Onlar Peygamberkuşu'dur, leyleğin üç katı falan, taşımışsa onlar taşımıştır. Hem Gugutteler öyle tembel kuş ki, değil Hazreti İbrahim'e su taşımak, kendileri susayınca bile gidip içmeye üşeniyolar.

– Kuş eti güzel mi Selo?

Selo damağını şaklattı ve r'lerin üzerine basa basa en bol tükürüklü anlatımıyla kuş etinin lezzetini anlattı. Nasıl da imrenmişti birden.

– Bana da kuş vurur musun?

– Vururum. Ne vercen?

– Bir geceliğine kırmızı kamyonumu veririm, oynarsın.

– Tommiks ciltlerini, Red Kitleri?

– Onları da veririm.

Birden fırlamıştı yerinden.

– Tamam, sana kuş getircem, hem de Guruşbakkal... Nah bu kadar.

Selo çıkıp gidince annesi onu sıkı sıkı yorganla örtüp kapıyı pencereyi açmış, mangala da anduz kökü atmıştı.

Pis, çok pis kokuyormuş Selo. Odayı da kokutmuş, mikrop yuvası...

❋

İki gün mü, yoksa üç gün sonra mıydı annesinin kapıyı gümm diye Selo'nun yüzüne çarpması ve ardından, "...Haylaz, terbiyesiz, utanmaz!" diye bas bas bağırması?

Odaya girdiğinde bile mırıl mırıl söyleniyordu.

– Edepsiz çocuk, tutmuş bana kuş ölüsü veriyor...

– Kuş mu?

– Ölü kuş oğlum... Öldürmüş kuşu, bir de kafasını koparmış... Ahlaksız... Yazık günah değil mi? Bu kış kıyamette o kuşun yavruları yok mu? Akşam anneleri yuvaya dönmeyince ne yiyecek o yavrular...

Ama Selo'nun da annesi yoktu.

❄

Pencereden yeniden baktığında cami avlusu boştu. Gitmişlerdi.

ZOR PAZARTESİLER

Saat, sabahın altısı, ortalık daha aydınlanmamış. Sulu kar savrularak yağıyor. Pazarın kurulacağı caddede kimseler yok. Mallarından önce kente ulaşmış gezgin manifaturacı pazarcılar caddenin köşesindeki bankanın saçağı altında toplanmışlar. Boyunları omuzlarına gömülmüş; yağmurdan korunmak için bir kuytuya sığınmış güvercinler, kumrular gibi her biri.

Kış sabahları, kentin büyük çoğunluğunun uyuduğu bu saatlerde bekçiler, tek tük geçip gidenler, amaçsızmış gibi dolaşan köpeklerden başka bir de sergilerini açmaya çalışan pazarcılar olur sokaklarda.

Kırcalı Ali bir meyve sandığı bulmuş; ayağı ile parçaladı. Bir gazete parçasını tutuşturup üzerine tahta parçalarını dizdi. Bekçi de birkaç tahta parçası getirip ateşe attı. Nazlı nazlı, kıvranarak çıkan alevlere doğru uzanmış birçok el var şimdi. Caddenin ortasından ağır ağır yürüyen köpek bir an durup ateş başında ısınan uzun paltolu adamlara baktı. Hoşt, dedi biri, bir başkası da yerde taş aranıyormuş gibi yaptı. Köpek, bunların yapay olduğunu anlayacak yaştaydı, başını eğip yoluna devam etti.

Pazarcıların malları gelmemişti.

Oysa akşamdan kamyona yüklenmiş, gecenin ileri bir saatinde de yola çıkmıştı. Şimdiye kadar çoktan gelmiş olmalıydı. Hava kötüydü. Hiçbiri yorum yapmak istemiyordu. Buralara sulu kar yağdığına göre Ahı Dağı'nda kimbilir neler olmuştu. Ahı Dağı da dağdı hani, öyle kolay kolay aşılamazdı. Belki dağın yarısına kadar tırmanmıştı kamyon, sonra bakmıştı kardan geçit yok, geri dönmüştü. Ya da Ahı Dağı'nın eteklerinde, daha Kurşunlu'dayken gözü yememişti. O kadar mal, ekmek kapısı; kolay mıydı...

– Diyelim ki, diyor Manifaturacı Ethem, mallar geldi.

'Diyelim ki'nin ardında yağıştan iyice kayganlaşmış bir Ahı Dağı ve gözleri kanlı bir kamyon sürücüsü. Olmadık sonuçlar hızla çoğalıyor kafalarda.

– Bu havada köylü pazara iner mi?

– Diyelim indi...

– Pazar olur mu?

Pazar mazar olmasın, köylü değil, it dolaşmasın caddelerde, ama o kamyon homurdanarak dönsün şu köşeyi, yeter hepsine...

Varsayımlar da kamyonun caddeye girdiği andan sonrası için yapılıyor.

Manifaturacı Ethem yılgın yılgın:

– Ben yayınmam, diyor, malı açmaya yazık.

Tahsin de aynı görüşte:

– Doğru, bu havada pazar olmaz. En iyisi gerisin geri dönmek, boş yere masraf yapmamış oluruz.

– Neden pazar olmazmış, diyor biri, hiç mi karda kışta alışveriş etmedik.

– Ettik etmesine de... Baksana, daha ne mal var ortalıkta, ne de köylüler.

Küçük pazarcı –ama adam pazarcı– küçücük ellerini daha çok sokuyor alevin dillerine. Bu havada, diye düşünüyor, sıcacık yataklarında uyumak varken, köylülerin ne işi var pazarda.

Babası da sigaradan iyice kısılmış sol gözüyle ateşe bakarak konuşuyor.

– Biz yarım metro karda alışveriş yapmışık be. Gördünüz azıcık soğuğu hemen cıvıdınız. Bundan sonra gün güneş mi olacak; önümüz kış kıyamet.

Bu kez de babasına hak vererek görüş değiştiriyor küçük pazarcı ve babasının anlattığı pazarcı öykülerini anımsıyor yeniden. Tek atlı bir arabayla, gecenin ileri bir saatinde yola çıkıyorlar. Ortalık diz boyu kar. Bıyıkları buz tutuyor babasının. Yün donları, yün kuşakları, şayak pantolonları, mest lastikleri hiç üşütmüyor onları. Kurtlar uluyor uzaklarda. Arabada, babasının hemen ardında, sıcak soluğunu ensesinde duyduğu bir de köpek var; güçlü kuvvetli, kulakları dimdik, gözleri tetikte. Babasının belinde toplu tabancası, kıçının altındaki minderde de saldırması. At da at hani, şimdiki çöpçü beygirlerinden değil. Adı mı? Adı yokmuş. Oysa bir adı olmasını ne kadar isterdi küçük pazarcı; Tommiks'in Napolyon'u, Kinova'nın Bingo'su gibi... Bir gün önceden çıkılıyor yola, pazarı kurulacak kentin hanında geceleniyor. Pazarcılık eskidenmiş, şimdiki ne? Mallar kamyonla taşınıyor, pazarcılar da otobüse kurulup sabahtan geliyorlar.

– Doğru, diye onaylıyor babasını biri, bundan daha berbat havalar da olacak.

– Köylü iner mi ki?

– İner tabii, diyor babası, bundan bin beter havada bile iner. Ona da para lazım. Malını satmalı ki,

para kazanmalı. Kazandığı parayla ihtiyacını görmeli, bizden alışveriş etmeli ki, biz de ekmek yiyelim. Bu iş böyle.

Oysa onun çocuk aklı köylülerin bu havada kente ineceklerini hiç kesmiyor. O istiyor ki, köylü möylü gelmesin, mallar da gelmesin, onlar da basıp gitsin. Kasabadaki müşterisiz dükkânlarının köhne tezgâhı ardında çizgi romanlarına dalıp okusun...

Şimdilik her şey onun istediği gibi, ne mallar görünürde, ne de köylüler.

– Belki de kamyon gelmez, diyor biri.

– Gelmez tabii, bu havada Ahı Dağı'nı aşamaz. Yollar kardan kapanmıştır. Orada böyle yağacak değil ya, tipi vardır Allahıma ki, bir metre önünü göremez adam.

Herkesin gözünün önünden mal dolu kamyonun Ahı Dağı'ndan gümbür gümbür yuvarlanan kara görüntüsü geçiyor. O zaman da öylesine küçülüyorlar ki; teneke başında birikmiş, içinde beden olmayan giysilerle, boyunsuz ve başsız kasketler toplanmışlar da ısınıyorlarmış gibi oluyor. Çünkü kamyonun yuvarlanması demek, bunca ateşbaşı adamının bir bir ocağının sönmesi demek.

– Gelir de, diyor biri kendini ve ateşbaşı insanlarını yüreklendirmek istercesine, öğlende gelir.

– O saatte geldi miydi de, sıçar pazarın içine.

– Hem ne sıçmak.

– Üç saat sonra toplamak için mal mı açılırmış...

Babası da onlara inat küçük pazarcıya dönerek, sözde onları hiç umursamıyormuş ya da küçümsüyormuş gibi bir tavırla:

– Hadi bakalım, diyor, sen yavaş yavaş şu çadırı sergiye çek. Kamyon az sonra görünür.

Paltosunun yakasını kaldırarak el örgüsü başlığını gözlerine doğru iyice indiriyor ve ateşin başından ayrılmanın verdiği isteksizlikle caddeyi ağır ağır geçiyor. Islak çadır iyice ağırlaşmış (babasının deyimiyle 'leş' gibi olmuş), bağlarını çözmeye uğraşırken parmakları duygusuzlaşıyor. Kalın çadır bezinin üzerinde birikmiş sular çevreye ve pantolonuna sıçrıyor. Küçük bir adam oluyor o şimdi ve ağırlaşmış çadırı bir ucundan tutup serginin üzerine atabilmek için büyük bir güç harcıyor. Sergiye çadır çekebiliyorsan, yarı yarıya pazarcı oldun demektir. Bugün ilk kez bu işi tek başına becerecek. Babası güvenle, "Hadi bakalım," demişti. Yine de, kendini alevlerin keyfine vermiş babası, tek gözüyle olanı biteni izliyordu. İçinden de, "Adam olacak," diye geçiriyordu mutlaka.

Çadırı atınca eften püften sergi yıkılacakmış gibi sallanıyor.

– Yavaş... yavaş, diye bağırıyor babası. Ama kızgınlık ve sitem yok bu uyarıda; biraz alaycı, deneyimsizliğini gösteren, ama kısa zamanda bu işi kavrayacağını da saklamayan bir ses tonu.

Mora çalan ıslak kırmızı parmaklarıyla ipleri gerdirip bağlamakta, sergi çıtalarının üzerinde bir akışkan gibi yayılmış torba torba çadırı çekip düzeltmekte güçlük çekiyor. Burnu, kulakları ateş gibi. İşi bitince yine bankanın saçağı altındaki ateşin başına koşuyor. "Nasıl oldu?" demiyor da, der gibi bakıyor babasının yüzüne. "Eh işte," diyor o da, hemen şımarsın istemiyor. Ama Mümin, "Aferin küçük adama," diyor, "bak ne güzel çekti çadırı." "Eee, öğrenecek," diyor babası da.

Saat sekize doğru kamyon homurdanarak giriyor pazar yerine. Tahsin, Ethem, Mümin çadırlarını çek-

meye gidiyorlar. O ise babasının ileri görüşlülüğüne sığınarak –ne de olsa eski, deneyimli pazarcı– alevlerin tadını çıkarıyor. Babası da, oğluyla değil de bir yaşıtıyla konuşuyormuş gibi ses tonunu değiştirerek, "Hadi bakalım gevezeler, işbaşı," diyor ötekilerin arkasından.

Baba oğul gülüyorlar.

Hamallar, ayak bileklerine kadar gelen sulara aldırmadan kamyonun kasasından yüklendikleri hararları sergilere taşıyorlar. Onların çok malları yok, üç hararla dolaşıyorlar. Oysa sekiz hararlık malı olanlar bile var. Asıl işi de onlar yapıyor; düğüncüler ne arasa onlarda buluyorlar çünkü.

Artık ne geri dönme umudu, ne de, "Köylü gelir mi?" sorusu kalıyor; raf tahtalarını çekmek ve mallarını açmak için sergiye doğru yürüyorlar.

– Bu yamalıdan başlayalım, diyor babası.

Onların bütün hararları eski püskü ve çoğu yamalı. Bağlarını söküyorlar. İyice sıkıştırılmış divitin toplarını, tepilmiş damalı bezleri çıkarıyorlar. Her çıkanı özenle diziyor babası. Öbür harardan pazenler, basmalar, yataklıklar çıkıyor. Üçüncüden amerikan bezi, hasse, patis, keten, etamin... Rengârenk diziyorlar. Akşam olunca hepsi yine toplanacak ve hararlara tepilip ağızları çuvaldızla dikilecek. Aynı hamallar alıp yine kamyona atacaklar ve yarın Yenişehir'de indirecekler. Çarşamba İznik, perşembe İnegöl'de. Hep açılacak, hep toplanacak. Ama babası bir türlü zengin olamayacak.

"Biz gençliğimizde at arabaları ile pazar pazar dolaşırdık, hem de diz boyu karda..."

Şimdi de, ama bu kez kamyonlarla pazar pazar dolaşıyordu babası. O da mı dolaşacaktı? Bu soruya

gelip dayandı mı, canı sıkılıyordu. Dolaşmak istemiyordu çünkü o, sevmiyordu bu işi. Öyle bir şeyler istiyordu ki –adını bir türlü bilemiyor– okumakla sürdürülecek sonu belirsiz bir yol örneğin (ama ilkokul biteli neredeyse iki yıl oluyordu, artık olanaksızdı bu), pazarcılık dışında, sabah ezanlarıyla uykusu bölünmeyen bir iş...

Babası, hep bir yerlere birtakım senetler ödüyor. Tomarla para birikiyor pazarın sonunda (önceleri nasıl da sevinirdi bu paraların hepsi onların diye), ama babası onları olduğu gibi götürüp bankaya yatırıyor ve yerine 'senet' denen bir kâğıt parçası alıyordu. Akıl erdiremeyip sormuştu bir seferinde babasına, neyin nesidir şu senet işi, diye. Neyin mi nesiydi? Allah'ın belasıydı... Sigarasını eme eme anlatmıştı babası. (İşte o günden sonra, güneşin bile doğmadığı zifiri sabahlarda, sütüne ekmek doğrayan babasına acıyarak bakmıştı.) Öfkelenmiş; "Öyle bir beladır ki," demiş kalmış ve bir yol aramıştı anlatabilmek için. Bu mal Eskişehir ve İstanbul'da tüccar denen adamlardan alınıyormuş ki, hiç para mara verilmiyormuş baştan. Neden mi verilmiyormuş? O kadar parayı bir arada mı görmüşler ki, tutup bir çırpıda tüccar denen o deyyusların önüne atsınlar... Yalnızca bu 'senet' denen baş belası kâğıtlar imzalanıyormuş. Ama tüccar da o kadar enayi değilmiş hani, beş para vermeden sana o kadar malı verir mi? Ya ödeyemezsen... O zaman da, "Eğer ödeyemezsem bir evim var, onu alırsın," diyormuş babası. Tüccarın yüzü gülüyormuş birden ve "Beğen, istediğin malı seç, ama birkaç top da bunlardan al, sattıkça ödersin," diyormuş. Tapon mal sokuşturduğuyla kalmıyor, bir de pahalı veriyormuş. Peşin alanlar üç-beş daha ucuza satarak düğün-

cüleri çekerken, onların adı da 'kazıkçı'ya çıkıyormuş. İşte onlar da, bu borcu ödemek için pazar pazar dolaşıyorlarmış. Yoksa evleri ellerinden gidermiş, açıkta kalırlarmış. Salt bu nedenle zengin olamıyorlarmış. "Biz de bırakalım bu işi," demişti küçük aklıyla, "bırakalım da başka bir iş yapalım. Kimse de evimize göz koymasın." Babası yandan çarklı gülmüştü. Bırakmak kolay mıydı? Daha yığınla borç vardı ödenecek. O borcu ödemek içinse yığınla mal satmak gerekiyordu. Çeşit bozulunca mal satılmıyordu. Çeşit düzmek içinse yeniden mal almak gerekiyordu. Yani yeniden senet yapmak... Kafası karışmıştı. Hem anlamıştı, hem de anlamamış. Anladığı tek şey, bu işten kurtuluş olmadığıydı; anlamadığı ise, o da bu işi yapmak zorunda kalacak mıydı...

Ya babası ölüverirse... O ne bilirdi tüccarı, ne bilirdi senet sepeti... Bilmeyince de, gelip evlerini mi alırdı tüccarlar? Salt evleri ellerinden gitmesin diye o da pazarcılık mı yapardı? Yapardı da, çeşit bozuldu diye tüccarın kapanına Eskişehir'e mi giderdi?

Birden bunalır, içini tanımsız sıkıntılar basardı.

Sonra bir karabasan gibi, filmlerde gördüğü o mezarlık sahnelerini görürdü. Babası ölmüş, sarıklı bir hocanın ardından yürüyorlar, yaylı bir tambur acıklı acıklı inliyor. Sonra herkes gidince toprağın üzerine kapanıp ağlıyor. Babasının öldüğüne miydi bu gözyaşları, yoksa tek başına pazarcılık yapacağına mı, bilemiyor. Yalnızca şunu söylüyor başoyunculara öykünerek: Babamın öcünü alacağım!

Karşı kaldırımda kimse kalmamış, teneke kutudaki alevler gittikçe güçsüzleşiyor. Herkeste bir yayınma, malını açma çabası. Onların işi bitmişti bile. Ama ortalıkta köylüler yoktu daha. Oğlanlar, kızlar,

üçlü beşli gruplarla okula gidiyorlar. Mantolarına ya da kalın hırkalarına bürünmüş kızlar kitaplarını göğüslerine bastırmışlar, ağızlarından buhar çıkararak konuşup şakalaşıyorlar. Şen gülüşleri duyuluyor. Babası, mest lastiklerinin parmak uçlarında yaylanarak bilinmez bir marşın ıslığına tempo tutmuş, şaşırtıcı bir iyimserlikle salınıyor. Bakışları yine bankanın üzerinden atlamış, uzak bir yerlere, belki de tüccar dolu bir evrene gitmiş.

Çaldığı marşın ayrımında mı?

Sanmıyor küçük pazarcı.

– Çay... Taze çay, diye bağırıyor kahveci çırağı.

– Ver iki çay, diyor babası.

Veriyor iki çay, şıngır şıngır karıştırıyorlar.

– Sefte besmele etmeden içelim bakalım çayları, diyor babası.

Sıcak çay bardağı avuçlarını ısıtıyor. Bir yudum içip babasına bakıyor. O yine bankanın saçağı üzerinden atlamış ve bir tüccar kalabalığına dalmış. Dudağının kıyısında külü uzamış bir Birinci sigarası. Gözünün biri yine çizgi.

Karşı sokaktan sallanarak bir kamyon çıkıyor, kasasının üzerinde çadır, içinde insanlar... Bir traktör geçiyor, ardında römork, üzerinde çadır, içinde insanlar... Bir minibüs çıkıyor, üzerinde çuvallar, içinde insanlar... Babası hoşnut, parmak uçlarında yaylanarak yine o marşı çalıyor ıslıkla. Köylüler mallarını satacak, gelip babasından mal alacak, babası senetlerini ödeyip tüccardan mal alacak, tüccar o parayı fabrikatöre götürüp fabrikadan mal alacak. Fabrikatör... Fabrikatör ne yapacak?

"İş olur mu?"

"Nasip," diyor babası.

Kamyonlara bakıyorlar, sabahki sulu kar lapa lapa yağıyor şimdi. Babası, dudağının kenarında unuttuğu leblebi kadar kalmış sigarası ile yeni bir sigara yakıyor.

Ve serginin önünden geçen ilk kararsız köylülerle birlikte pazar başlamış oluyor. Erkekleşmemiş sesiyle bağırıyor çocuk: Buyrun... Buyrun...

Buyur beybaba.

Buyur, gel bakalım bir de bizim sergiye...

Gel dayı, uzaktan bakma öyle...

"Pazar gevşek olacak galiba," diyor babasına bakarak.

"Kısmet... Olduğu kadar."

"Ya senet? Senedi karşılayabilir miyiz?"

Babası havada eliyle büyük bir yay çiziyor. Dudağının kıyısındaki tükenmiş Birinci izmaritini tükürerek:

"Boş ver," diyor.

Bir ağızdan bağırıyorlar:

"Buyrun... Buyrun..."

SARI

Sabah sabah, daha ortalık ışımadan düşüyor yola. Kedilerin başlarını eğip ağır ağır ve güven içinde yürüdükleri arsayı geçiyor. Bu saatlerde bir çocuk soluğuna alışkın olmayan sokaklar yadırgamıyor onu. Tanıyorlar. Saçak altına sere serpe uzanmış köpekler de tanıyor kısacık adımların ayak seslerini ve başlarını bile kaldırmadan, yalnızca kulaklarıyla izliyorlar geçişini. Sıcak ekmek kokularıyla kuşatılmış caddeye çıkıyor sonra. Donuk ışıklı vitrinlerde alçıdan adamlarla kadınlar ölü gözlerini ona dikmiş gülümsüyorlar: Bu saatte nereye böyle çocuk?

Boru gibi uzun kollarının ellerini yuttuğu, etekleri dizlerine dört parmak kalana dek inen ceketi sırtında, süklüm püklüm yürüyor; bir yandan da avucuna gizlediği sigarayı içiyor. Her sabah canının çektiği, ama bir türlü giremediği camları buğulanmış çorbacıların önünden geçiyor.

Kuşçunun oğlu o; Sarı!

Kent alanına her çıktığında saat kulesine uzun uzun bakmadan edemiyor. Onu çeken bir güç, anlayamadığı bir giz vardı bu taş kulede. Minarelerde de öyle. Geceleri çıkıp şerefenin çevresini dolanmak, ışıl

ışıl yanan kasabasına bakmak onu tanımsız sevinçlere boğardı.

Ancak Ramazan aylarında, o da teravih namazı kılınırken gerçekleştirirdi bu tutkusunu. Camiye de bu nedenle giderdi zaten; aptessiz maptessiz hem de. Bütün çocuklar gibi o da üst bölüme çıkar ve en arka safta namaza dururdu. Çocuklarının din eğitimine özen gösteren ailelerin kimi baskı, kimi de iyilikle camiye alıştırmaya çalıştıkları 'terbiyeli' çocuklar Sarı'nın her yaptığına dudak ısırarak güler, dayanamayıp patlar, biçimsiz sesler çıkarırlar, bir yandan da günahtır diye korkarlar, yine de gelmesini dört gözle beklerlerdi. İlk dört rekât kılınıp selam verilince geri dönüp kötü kötü bakan adamlar gülenlere değil de doğrudan Sarı'nın üstüne yürür, ya gözdağı verir ya tokadı basar ya da paldır küldür camiden atarlardı. Ama herkes namaza durunca Sarı yine yerini alırdı. Cemaat secdeye mi varıyor, o varmaz da gider birinin kıçına şaplak atar. Tutar gürültüyle yellenir. Ya da amuda dikiliverir. Sonra herkes secdedeyken bakarsın Sarı yok olmuş da, soluk soluğa karanlık ve dar merdivenlerinden minareye tırmanıyor.

Artık büyüdü mü ne? Teravihlerde terbiyeli çocuk güldürmek de tat vermiyor, minareler de. Ama saat kulesine bir kez olsun çıkamadığı için hayıflanıyor; ille çıkacak. Çıkacak da, dört yöne bakan dört saatin ayarını bozacak. Biri dokuzsa öbürü beşi gösterecek.

Alana her çıkışta yüzüne çok büyük gelen gözlerini kırpıştırmadan kuleye bakmasının nedeni de, ona bir türlü ulaşamamış olması...

Günler kısaldığından, uyanınca ışımamış bir sabah görmek canını sıkıyor Sarı'nın. Üşüyor. Hele, iplik gibi bir yağmur dökülüyorsa hepten kararıyor içi. Yatmak, gün boyu yatmak istiyor. Çözemediği bir başka sıkıntısı da okullu çocuklar. Onlar gibi olmak istemiyor sözde ya –ilkokulu bitirdiğinde her gün tokat yemekten, kulağının çekilmesinden, avuçlarına cetvelle vurulmasından kurtulduğuna nasıl da sevinmişti– bir yandan da özeniyor onlara. Ekmek elden su gölden, çok erken kalkmak yok, okuldan çıkınca top bile oynayabilirsin. Sopa yemek de var ama (şimdi yok muydu sanki) yine de mis gibi.

Kuşçunun oğlu o.

Çocuk fabrikası bir anayla babanın sokaklara armağanı.

❋

Bu yağmurlara bi içerliyom ki abi. Evin içi leğenden, tencereden geçilmiyo, kiremit hep akıyo. Babam damda ya, eve ben bakıyom (bu işin nedeni mi olurmuş abi, damda işte), bi de anam çamaşıra gidiyo. Çocuksun daha deyip sigarama darılma, bende hiç çocuk suratı var mı? Çocuk olsam sokaklarda oynardım di mi? Okul önlüğümü ne zaman çıkardım, oyunları da o zaman unuttum. Birden adam oldum abi... Sabah sabah sıcacık çorbaları da bi canım çekiyo ki, sorma. Fırından yeni çıkmış ekmeği şöyle bi kıracaksın abi. Ama nerde, salça sürülmüş ekmek, yanında turşu, en olmadı dışarda bi simit. Sonra sanayinin o kaldırımları, her günkü kaldırımları; tenekeler, demir talaşları, hurdalar, sigara paketleri, kaldırıma yapışmış balgamlar, zayıf ve çaresiz köpekler, terk edilmiş enikler,

sahlepçiler, bisikletliler, mobiletliler, poğaçacılar, simitçiler, boya kokusu, tiner kokusu, lastik yanığı, cila, sıvaları dökülmüş duvar diplerinde sidik kokusu... Bizim patron var ya abi, işe elini bile sürmez. Sabahın köründen akşama kadar üstü camlı masasının başında oturur, çay içer, uyuklar, kuyumcu dükkânı gibi altına kesen ağzını timsah gibi açıp uzun uzun esner, camekânla ayrılmış bürosunda namaza durur, sonra gene çay içer, evine telefon eder, birçok misafiri gelir, kocaman kocaman kahkahalar atarlar, kimi de otomobiline doluşup bir yerlere giderler... Biz mi abi? Biz traktörlerin arkasına takılan römorklardan yaparız. Dükkân çok büyük, ustabaşı, kalfalar, çıraklar... tam on kişi çalışıyoz. En tıfılları da benim abi. Hep iter kakarlar, söverler, kimi de tekmeyle kıçıma vururlar. Annem bu altın dişli patronlara temizliğe gider de, yengeye o söylemiş. Yenge de patrona fısıldamış. Gelsin, demiş o da, sağa sola koşacak bi çocuk lazımdı zaten...

Adım yok benim. Sarı! Bildim bileli böyle.

Lan Sarı, kaynak çubuğu getir, çekici ver, bicon anahtarlarını kap da gel, yıldızları getir, şunları hurdalığa at, koş çay söyle... Sarı, lan nereye takıldın yine, git bana cigara al, bak yere tükürdüm, kurumadan gelme de kırayım bacaklarını... Sarı, bu paketleri eve götür, hemen ama... bak daha burdasın; fırla! Hem sor bakalım yengene, başka bi şey lazım mıymış... Bak, üç kahve ikisi orta, biri sade, bi çay, bi de soda; şaşırma haa!

Sarı koş... Sarı çabuk... Sarı çay söyle... Sarı...

Sarı sapsarı.

O kule var ya, alandaki kocaman taş kule... onun üstünde o saatler var ya, dört tane hani, hepsi aynı zamanı gösteriyo. Bi gün bozucam onları abi, hem de kötü bozucam.

GECENİN ARDINDA KUYRUK

Bilinmez bir tarihte, gece, sahibini yitirdiğinde tek tek herkese sorulmuş da, kimse istememiş. (Bize böyle belletilmişti sakal seven derin bakışlı büyüklerce. Belki, gece oldum olası sahipsizdi de kimse onu üstlenmediğinden böyle bir masal uydurulmuştu.) Sonra da sivri akıllının biri çıkıp "Geceler gariplerindir," demiş. Tutulmuş. Bu iş gariplere sorulmamış, ama onlar ne yapsın; boyun kırıp kabullenmişler bu armağanı.

Sonra sonra geceyi tanıyıp bağırlarına basanlar olmuş.

Kimler mi?

Sokak bekçileri, gece vardiyalarının uykusuz işçileri, tel boyu nöbetlerinde bir kendisi on kendisiyle konuşan erler, sınav kuşu öğrenciler, göz gözü görmez bir denizde dalgalarla boğuşan gemiciler, direksiyon simitlerine yapışarak gecenin üstüne üstüne giden uzun yol sürücüleri, bomboş sokaklardan gölge gibi süzülen soluksuz hırsızlar, boyaları geceye karışan fahişeler...

Bunlar, gecenin her türünü görmüşler; uzununu, kısasını, yapış yapış nemlisini, cam gibi donuğunu, ay ışığı altında tatlı tatlı esenini, hüngür hüngür ağlayanını, mis gibi kokanını...

Her birinde neler düşünmüşler, ne düşlere dalmışlar kimbilir?

Şimdi evlerin damlarına tıpır tıpır dökülen, su birikintilerini delik deşik eden bu yağmurlu gecede, havlamayan köpekler sürüler halinde dolaşırken, bir dönemecin başına bağdaş kurmuş bir karaltı elindeki zarları şaklata şaklata sallıyor ve yağmurun yıkadığı asfalta fırlatıyor. Sessizlik öyle derin ki, zarların kemik sesi bile duyuluyor.

Sonra da bağırıyor:

– Penci düü...

❄

Kadın, sol kolunu alnına dayamış, ağzı yarı aralık uyuyor. Rahat değil, sağa yatmış başını tartamayan boynu tutuldu tutulacak. Arada alnı cama vurunca sıçrıyor, uyanmadan eski durumunu alıyor yeniden.

Sabahın köründe üstelercesine çalınan kapıya, takunyalarını taş avluda takırdata takırdata koşmuş, bir yandan da, "Tövbe tövbe, hayırdır inşallah," diye mırıldanmıştı. Hele kapıyı açıp da karşısında bir postacı görünce yüreği erimişti. Telgrafınız var! Yıldırım! Söylenenleri anlıyor muydu ki. Karşısında postacı değil de Azrail dikiliyordu sanki. Postacının zamansızı bela demekti, uğursuzluk demekti. Ölüm demekti.

Ölümü değil de dirimi muştuluyordu oysa postacı. Soluğu daralmıştı. Yüreği kötü kötü çarpıyordu. Telgrafı birkaç kez okuyunca anlayabilmişti: Bir oğlumuz oldu. Müjdeleriz. Nilgün-Sedat. Bey, Bey diye bağırarak içeri koşmuş, postacının bahşişini bile unutmuştu. Bey uyan, uyan, bir torunumuz olmuş; hem de erkek!

Sevinmiş miydi herif? Belki... Mutlaka... Ama inadı inattı, Arnavut damarı. Ne olursa olsun, ben o kızı bağışlamam diyor, başka bir şey demiyordu. Değil mi ki babasını saymamış, rızasını almadan o züppeye varmıştı –keçi sakallı, gözlüklü, hindi gibi birikızı değildi artık Nilgün. Kadınsa yalvarmış yakarmış, iki gözü iki çeşme ağlamıştı: Bari bana izin ver, demişti, kızımın mürüvvetini, torunumu görmeden ölürsem gözlerim açık gider... Ne olur demişti 'koca herif', ne de olmaz; gün boyu tespih çekmiş, bıyık burmuş, bağdaş kurup oturduğu pencerenin önündeki minderden dalgın dalgın sokağa bakmıştı. Akşama doğru, gönülsüz bir rıza göstermişti: "Ne halin varsa gör."

Şimdi uyuyordu kadın.

❋

On iki numaralı koltukta, cam kenarında oturan çocuğun başı sol omzuna doğru düşmüş, ellerini ütü izi olmayan pantolonunun bacak arasına sokmuş, öylece uyuyor. İlkokulu bitirince –çember sakallı, şalvar giyen babasının ısrarıyla– uzak bir ilde yaşayan amcasının yanına gönderilmişti. İmam Hatip Lisesi'nde okuyacaktı. On bir yaşındaydı. Çocuktan çok bir adama benziyordu. Bir din adamının durağan çizgileri oturmuştu küçücük yüzüne. Benzi ise, sayısız günahlar, yasaklar, yasak yaşamlarla sararmıştı. Ne sapanı olmuştu, ne de uçurtması. Ne topaç çevirmişti, ne de top peşinde koşmuştu. O, koşarken bacaklarına dolanan, boynuna astığı torbasındaki sufara ile büyümüştü. Çocukluğu, çember bir sakalla boğulmuş çocukluktu; on bir yaşında.

❄

Gece, bilinmeyen bir tarihte, gariplere yıkılmıştı ya, yüzlerine gözlerine bulaştırmıştı onlar da. Yaşamlarını bile başkaları gibi kuramamışlardı, geceyi nasıl korurlardı? Saç, sakal ve pisliğe batmış niceleri vardı ki, en yakın dostları olarak bilinen gecenin içinde ölüp gidiyorlardı duvar diplerinde. Kapkara kan tükürüyorlardı gecenin karanlığına ve ispirto şişelerine sarılıp titreşiyorlardı kuytularda.

Garipler gecelerindi.

❄

Zarları yeniden sallıyor, şimdi gece kadar karanlık olan. Avucunda şak şak ediyor kemik zarlar. Fırlatıyor sonra ıslak asfaltlara.

– Se yek, diyor gözlerinde garip ışıltılarla.

❄

Bugün pazartesi, diye düşünüyor sürücü, kısmetse sabaha varırız. Yarın akşam da Ankara'ya koyarlar seferi. Çarşamba sabahı Ankara. Cumadan önce sıra gelmez, iki gün evde kalırız böylece... Perşembe de oğlanı görmeye çalışırım, olmadı para bırakırım. Avucunun içiyle vuruyor direksiyon simidine ve otobüsteki havayı çekip dolduruyor ciğerlerine; sonra da ağır ağır, bir of çeker gibi bırakıyor soluğunu. Senin de, bizim de hayatımız söndü be oğlum... Anan o gün bu gündür deli gibi, ne konuşur, ne uyur, ne yemek yer. O güzel gözleri bakılamayacak kadar derinde şimdi. Nasıl uydun onlara... nasıl? Savcı sekiz yıl istiyormuş. Çocuk daha o be... ana kuzusu...

Sigara yakıyor. Selektör yapmayan bir kamyona sövüyor. Yolcular derin bir uykuda. Muavin de uyuyor. Uyusun. Bir yandan da acıyorum ona; tam benim oğlanın yaşında.

Asfalt, ıslak bir kayış gibi uzanıyor önünde. Kar yerine hırçın bir yağmur düşüyor camlara. Radyonun sesini yalnızca ön hoparlöre vermiş, kısık sesle dinliyor. Gecenin İçinden programında bir kadın şarkı söylüyor: *Geçmesin günümüz sevgilim yasla.* Yol boş, biraz daha basıyor gaza.

Altmış kilometre sonra çay molası.

❄

Arkadaki beşli koltukta çıplak ve terli başlarını birbiri üzerine devirmiş, tenleri kış günü bile güneş yanığı üç er uyuyor. İzne gidiyorlar. Maksut da (yedek sürücü) beşli koltuk ile arka cam arasına uzanmış, bitkin, kendinden geçmiş uyuyor.

❄

Bu kez öyle sallıyor, öyle sallıyor ki zarları dönemeçteki –bir de avucuna tükürüyor–, tamam diyorsunuz, bu kez 'cuk' diye oturtacak kemikleri.

Birden, ellerini birbirine çarparak bağırıyor:

– Düü şeş!

❄

Gecenin soluğu kesilmiş artık, tan yeri ağarmak üzere. Bozkırda, asfalta koşut bir hendekte, kış bozgunu dikenler üzerinde mavi bir bebe tulumu kıpırtısızca duruyor. Onun hemen ilerisinde bembeyaz bir T bezi, daha ileride ise içinden rengârenk giysiler ta-

şan yarı açık bir bavul. Sonra bir kadın ayakkabısı, kahverengine dönüşmüş kan öbekleri sonra...

Bir kadın ölüsü.

Yola savrulmuş bir çocuk bedeni sonra, canlı mı, cansız mı belli değil. Ama on bir yaşında, İmam Hatip kimlikli.

Bir asker kepi ise ta ileride.

Sürücü, sigara paketi gibi buruşturulmuş saçların arasında yitip gitmiş, yalnızca alyanslı eli görünüyor.

Uyku sersemi ve ne olduğunu anlayamayan kimi yolcular da ayaktalar ya da yere çökmüş, şaşkınlık ve dehşet içinde sessizce duruyorlar. Ağlayıp inleyenler de var, ama o korkunç sessizliği bozamıyorlar.

Yolun karşı kıyısında ve onlarca metre aşağıda yatan kamyonda ise hiçbir yaşam belirtisi yok.

❄

Gece kadar karanlık olan, zarlarını toplayıp gitmiş bile. Şimdi o, başka kavşaklarda bağdaş kurup başka yaşamlar üstüne zar atıyor. Yarınki haber bültenleri ve gazete manşetleri kazadan, ölülerden söz eder de onun adı bile geçmez. Oğlunu yitiren çember sakallıya göre 'kader'dir adı ve Tanrı verdiği canı geri almıştır. O böyle uygun gördüğüne göre bu acıya dayanmaktan başka yapacak bir şey yoktur. Kaynanasını yitiren damada göre ise 'anarşist'tir onun adı. Bir başkası da gazetesini katlayıp 'düzenin düzensizliği' diye düşünecektir. Her şeye karşın, ülkeyi bir ağ gibi kuşatan asfaltlarda dört bir yana yol alan binlerce sürücü, kanlı gözleriyle gecenin ardına kuyruk olmuş gaza basıyor, araç solluyor, selektörle uyarıyor, klakson çalıyor, sövüyor; yatağa, sıcak bir çaya ya da otogarların karmaşasına ulaşmak için...

DEMOKOR

Kasabanın batısında, evlerin bitip de elma bahçeleri ve 'daha parsellenmemiş' yonca ekili tarlaların arasından, hafta sonları çekişmeli mahalle maçlarının yapıldığı, koyun, inek ve mandaların yayıldığı, naylon ayakkabılı, eli sapanlı çocukların kaşlarını çatarak kuşların peşinden koştuğu çayırlığa açılan toprak yolun üzerinde haydut gibi bir yapı dikilirdi. Üç katlı bir ev oylumunda, ahşap ve bir eski zaman şatosu kadar görkemliydi, ama çürümeye ve yok olmaya bırakılmıştı. Ürpertici bir görünüşü vardı. Su arkından geriye kalan ahşap direklerle, yer yer çürümüş kocaman bir çark da olmasa, bu yapının bir zamanlar değirmen olduğu söylenemezdi. Can damarı derelerin kuruyup yataklarına beton künkler döşenerek üzerleri örtüleli yıllar oluyordu.

Değirmen de eskiydi zaten, çok eski... Belki de önündeki asırlık çınar ağacından bile eski...

Birkaç yıl öncesi, harap kapısında yaşlı bir çoban, öksürükten debelene debelene Birinci sigaraları içmiş, değirmen de, boynundan dikenli teller fışkıran, kulakları ve kuyruğu kökten kesilmiş dana gibi bir köpeğin koruduğu koyun sürüsüne ağıl olmuştu.

Daha sonraları, karanlık bakışlı adamların girip çıktığı, türküler söyleyip naralar attığı, içki şişelerini

taşlara çarparak parçaladığı sakıncalı bir yer olmuş, bir yandan da hızla yıprandığından –çöker möker nemelazım'dan olacak– gün gelmiş kimseler sokulmaz olmuştu. Yalnızca, içi ve çevresi birçok 'kelle koltuk' serüvenci tarafından kazılarak gömü aranmış, türlü söylentiler çıkarılmış, ama sonunda bıkılmıştı.

Şimdiyse lodoslarda kemikleri çatırdayan bir hortlaktı yalnızca.

❋

Bir gün, cepleri taşlarla dolu sapanlı ve naylon ayakkabılı çocuklar değirmenin çerçevesiz pencere boşluğunda kapkara sakallı, kocaman kasketli bir baş görününce çok korktular ve çığlık çığlığa kaçıştılar. Değirmende hayalet vardı. İçlerinden en akıllısı, hayalet, cin ve perilerin gündüz ortalıkta dolaşmayacağını, olsa olsa yatsı okunduktan sonra ortaya çıkacağını söyleyince biraz yatışır gibi oldular. En yürekli leri de sapanının meşinine 'kıyak' bir taş yerleştirip değirmene doğru attı. Taşın, kurt yenikleriyle çürümüş tahtalarda çıkardığı kof sesten başka ses duyulmadı. Bundan yüreklenen birkaç çocuk daha sapanlarına taş yerleştirip attılar. Sonra da hepsi taş yağdırdılar değirmene. Pencere boşluğunda gördükleri –ya da gördüklerini sandıkları– baş gözden yitmişti. Yavaş yavaş değirmene yaklaştılar. Sessiz ve karanlıktı yapı. İlk taşı atma yürekliliğini gösteren çocuk, kapısına dek sokularak içerisini dinledi. Çıt çıkmıyordu. Nem, çürümüş ot, koyun ve ölüm kokuyordu. Eliyle işaret edince öbürleri de kapıya sokuldular. Ürkütücü bir biçimde çürüyen döşemelerinden ve adı sakıncalıya çıkmış esrarkeşlerden sonra içine girmeye cesa-

ret edemedikleri bu yıkıntıda insan bulunamazdı. Öyle ki, eleğe dönmüş döşemelerinde bir kedi yürümeye kalksa tahtalar bez gibi yırtılır, giderdi. Öyleyse güpegündüz gördükleri bal gibi bir hayaletti.

Bağırıp çağırdılar, sövdüler, yeniden taş attılar, ama içeri giremediler.

Sonunda da, gördüklerinin bir canlı olamayacağına karar vererek oradan uzaklaştılar.

Bu serüvene katılanların çoğu, o gece evlerinin dışında bulunan helalarına gitmekte ve uyumakta güçlük çektiler.

Ertesi gün biraz daha çoğalıp yüreklenerek yeniden kuşattılar değirmeni. Onca patırtılarına karşın, ne görünen oldu onlara, ne de seslenen. Olay tam korkulu olmaktan çıkıp (yani eğlenceli yanını da yitirerek) artık ilgilerini çekmemeye başlamıştı ki, o korkunç sakallı surat yine belirdi pencere boşluğunda ve kendisine uzak menzilden sapanla taş yağdıran çocuklara eliyle ayıp işaretler yapmaya başladı. Çocukların saldırısı da şiddetlenerek arttı. Gizemli adam, el-kol işaretlerinin bir yararı olmayacağını anlamış olmalıydı ki, dışarı çıkarak o da çocuklara taş atmaya başladı. Yaz günü bile uzun bir palto giyen, saçı sakalına karışmış, yaşı belirsiz dilenci kılıklı biriydi.

Olaya, oradan geçen bisikletli bir adam el koydu. Elin garibiyle uğraşan çocukları azarlayıp birini de tokatladı.

Sonra onu her yerde gördüler; sokakta, çarşıda, pazarda, sinema önünde...

Kim olduğu, nereden geldiği, geçmişi ve adı öğrenilemedi. Yalnızca, Yakup'un Kahvesi'nde biri ona 'Demokor' dediği için adı öyle kaldı.

Uzun, kocaman paltosu sırtında (ellerini ceplerine soktuğunda dirseğinden hiç bükülmüyor kolları), siperi kaşlarına dek inen kocaman bir kasketle dikiliyor gün boyu. Gözlerse sürekli bela arıyor çevreyi tarayarak. Akları kirlenmiş, sönük ve insanın içini ürperten gözlerine bir göz değecek olsa (onun da derdi o; kendine bakan, bakıp da kızdıracak olan var mı, diye ortalığı kolluyor) dudakları kıpırdanmaya (sesini duyan yok zaten, ağzı homurtu üretiyor yalnızca), bir yandan da başını ağır ağır sallayarak korku salmaya ve gözdağı vermeye başlıyor hemen. Bir yandan da, birilerinin onu kızdırmasını bekliyor. Onu ilk gören de, ünlendiren de çocuklar, ama sonraları koca koca adamların en ucuz eğlencesi oldu. İyice zıvanadan çıkıp sağa sola saldırdıkça, dizlerini döve döve gülerek eğleniyorlardı. Gözyaşlarını silip gülmekten daralan soluklarını düzene sokmak için "Oof... of!" diyorlardı birbirlerine. Sonra da eğlencelerinin bedeli olarak sigara, para, ekmek, bir bardak çay ya da şarapla ödüllendiriyorlardı onu.

Kızdırmanın ilk adımı, onun bela arayan derin ve korkunç gözlerine bakmak. Bir süre bakınca o da başını ağır ağır sallamaya, dudaklarını kıpır kıpır oynatarak kimsenin duyamayacağı bir biçimde mırıldanmaya başlar. Bu belalı bakışma fazla uzun sürmez, karşısındakinin gülmeye başlamasıyla ciddiyetini kaybederdi. O zaman Demokor elini paltosunun kuyu gibi cebinden çıkarır, beline doğru götürür. Karşısındaki hâlâ korkmamışsa eli paltodan içeri kayar ve sözde bir silahı (bıçak mı, tabanca mı) tutar. Hepsi bu kadardı işte. Bununla da korkutamamışsa

yapacağı pek bir şey yoktur; yalnızca dudak ve baş devinimleri artar ve düşmanına bir-iki adım daha yaklaşır. Eli daha da derinlere kayar ve sanki onu, belindeki o silahı çekmeye daha çok zorlamamaları için son uyarısını yapar. Kızdıranlar her olasılığa karşı 'sakata gelmemek için' bu aşamadan sonra daha ileri gitmezler.

Ama bir gün, bir adım daha attılar eğlencelerinde ve "Acaba bu delinin belinde ne var," diyerek aklı kıt birini iyice doldurdular. Nasıl olsa silah milah çıkmazdı bu çulsuzdan. Kıyak bi tantana olsundu bari.

Sözde olayı kınıyormuş ve ona sataşan adama bağırıp çağırıyormuş gibi davranan, ama sinsi gülüşler, omuz ve dirsek atmalar arasında sonucu ilgiyle bekleyen her yaş ve meslek grubundan (bekçi ve polis bile vardı) kişilerin tezgâhladığı bir oyunla Demokor iyice çileden çıkmıştı. Çarşıda, cadde ortasında gerçek bir düello oluyordu sanki. İyice doldurulmuş aklı kıt, cesareti pek bir kişi, alay olsun ve izleyiciler daha çok gülsün diye abartılmış bir kovboy edasıyla Demokor'un karşısına çıkmıştı, birbirlerine doğru ağır ağır ilerliyorlardı. İkisinin de durup acımasızca bakıştığı o an geldi. İzleyiciler ıslık ve alkışlarla, "Ye onu! Ye onu!" diye hep bir ağızdan bağırmaya başlamışlardı. İkisinin de eli belindeydi, aynı hareketleri yapıyorlardı. "Hadi çek," diyordu ucuz kahraman, "çek silahını da görelim." O, ne dediği anlaşılmayan mırıltılarla adım adım geriliyordu.

O sırada biri, "Ayıp değil mi be!" diye bağırdı, "Yaşınızdan başınızdan utanın. Hepten zıvanadan çıkartacaksınız adamı..."

Gülüşleri yüzlerinde donmuş birkaç kişi ters ters baktı bu oyunbozana. Her toplumda böyle iş yaptığı-

nı sanan 'gıcık' herifler çıkardı. Çoğu duymamıştı bile. Uyaran da, bir yararı olmayacağını anlayıp çekip gitmişti bisikletiyle.

Öylesine üzerine varıldı, öylesine köşeye sıkıştırıldı ki, sonunda silahını çekmek zorunda kaldı Demokor. Belinden çıka çıka bir mantar tabancası çıkınca bütün izleyiciler yuh çektiler

İşte o zaman tam anlamıyla çileden çıktı. Hızla yerden taş toplamaya ve körü körüne savurmaya başladı. Bir dükkânın vitrin camı şangırtıyla yere indi. Herkes dört bir yana kaçışmıştı. Demokor, öfkeli bir boğa gibi, elleri ve cepleri taşlarla dolu sokağın birine giriyor, öbüründen çıkıyor, kimi görürse taş atıyordu.

Polis olaya el koymak zorunda kaldı.

Kimi gün de, biri kolundan tuttuğu gibi Yakup'un Kahvesi'ne atıyordu onu.

"Gel bakalım," diyordu, "bir şeyler iç de için ısınsın."

Kahve, bıçkınlar, şoförler, işsizlerle dolu. Yanan sobanın çevresinde toplanmış gevezelik ediyorlar. Biri yerinden kalkıp askerce selam çakıyor hemen.

"Dikkaat, komutan sağda!"

Herkes bir, "Oooo!" çekiyor.

"Gel bakalım babamız, şöyle buyur."

Gözleri kuşku dolu, dudakları, sövgü anlamına gelemeyecek, ama yine de iyi şeyler söylemeyen kıpırtılarla oynaşıyor.

Hemen bir yer açılıyor.

"Lan Yakup," diyor onu içeri alan, "babamıza bi Güzel Marmara, bi tabak da çerez. Fıstığı bol olsun

haa... Babamız bi yandan piyizlenirken bi yandan da sincap taklidi yapsın."

Şarap alınıp getiriliyor. Hemen bardağa doldurulup önüne sürülüyor.

"Atla bakalım moruk, tek hamlede dibini bul."

Şarabı su içer gibi, terbiyelice, ama tek hamlede içiyor... Sonra da çatlakları ve tırnak araları kir dolu elleriyle bir bir soyuyor fıstıkların tuzlu kabuklarını. Boynunu iyice içeri çekmiş, başı yok da omuzları üstüne bir kasket oturtmuşlar sanki. Bir yandan atıştırırken bir yandan da sinsice çevresini kollayarak dananın kuyruğunun ne zaman kopacağını bekliyor.

Köşedeki masadan biri ilk kılçığı atıyor:

"Lan, seni Allah gökyüzünden bu paltoylan mı attı? He... Atmadı di mi? Sen de biz kullar gibi bi anadan doğdun. Seni de kundaklayıp kıçını yıkadılar... Sen de süt emdin. Ga gu dedin önce, sonra yürümesini öğrendin... Lan sen de bi insan yavrusuydun be... Şu haline bak! Geçmişine ettiğim dünyası. Ne oldu sana lan? Allah'ın gücüne gidecek ters bi iş yaptın da onun için mi sana böyle vurdu!.."

O, konuşmuyor; kuşkuyla, "Bu iş nereye varacak," diye çevresini kolluyor.

"Hadi," diyor bir başkası, "çek bakam şarabı... Sen içmiycen de kim iççek... Ne ana var, ne baba; ne karı var, ne çocuk... Sokaklarda sürünüyon lan; insan eskisi!"

"Ulan," diyor bir başkası, "vurulur ama, bu kadar da vurulmaz ki..." Çaktırmadan göz kırpıyor yanındakilere.

Hızla, biri kovalıyormuş gibi içiyor şarabı, fıstıkları da şaşırtıcı bir çabuklukla soyup atıyor ağzına.

Şarabı bitirince diken diken sakallı baş, battığı omuz çukurundan biraz çıkıyor ve ağır ağır sallanarak sonsuza bakıyor. Söylenenlerin hepsini onaylıyor sanki.

Biri hemen kasketini çıkarıp ters döndürüyor.

"Beyler, babamızı efkâr bastı, üç-beş çıkma yapın da garibi görelim."

Kasket masalarda dolaşıyor. Toplanan da olduğu gibi cebine aktarılıyor.

Oradan biri gevşek gevşek:

"Lan, Palaska'nın verdiği paltoyu ne yaptın?" diyor.

Dudakları belli belirsiz bir gülücükle kıpırdaşıyor, ama yanıtlamayıp önüne bakıyor.

"Doğru söyle Allahıma, yaktın mı?"

"Zırdeli bu herif ha," diyor aynı ses, "Palaska buna mis gibi bi palto vermiş sevabına; al bu daha iyi, bununla ısın demiş. Seninki de paltoyu götürüp tenekede yakmış, öyle ısınmış."

Bildikleri bir konu olmasına karşın abartılmış kahkahalarla gülüyorlar.

Boynu yine kısılıyor, gözlerine yeni bir kuşku gelip oturuyor. Başını ağır ağır sallayıp dudaklarını kıpırdatmaya başlıyor.

"Hadi bakalım," diyor Yakup, "şarabı boğdun, keneyi de cebe indirdin, şimdi yavaş yavaş uç; bu kafayla iyi çoluk çocuk taşlarsın."

"Yürrü!" diyor az önceki dost ses, "sirk mi lan burası..."

Şimdi herkes çok iyi biliyor ki, yediği kaba sıçan bu hergele kahveden çıkar çıkmaz el kol hareketlerine başlayacak ve içinden, ne anasını bırakacak milletin, ne bacısını.

Bir ara gözden siliniyor. Günler geçiyor da, ortalıkta görünmüyor. Tam unutulmaya yüz tutmuşken, bir gün ansızın bir köşe başında beliriveriyor. Ya da ipinden tutarak peşinde gezdirdiği bir köpekle dolaşıyor. Ona dik bakanlara ya da sözle sataşanlara köpeği gösterip gözdağı veriyor. Oysa köpeğin değil saldırmaya, yürümeye bile gücü yok.

Bir gün sabahçı öğrenciler erkenden okula giderken onu sinemanın kapısı önünde top gibi olmuş, başı dizlerinin arasında uyurken gördüler. Biri yerden avuçladığı karı top yaparak ona doğru savurdu, ama tutturamadı, duvara çarparak dağıldı kar.

"Günah lan," dedi biri, "bırak uyusun herif."

"Bu soğukta üşümüyor mu acaba?" dedi bir başkası.

"Deliler üşümez ki," dedi ilk konuşan.

Onun orada uyumadığını, o gece donarak öldüğünü ancak öğle üzeri okul dönüşü öğrendiler. Sabah sabah bir ölüyü taşlarcasına ona kartopu atan çocuk, hem dehşete kapıldı, hem de derin bir üzüntü duydu.

Üzerinde kimliğini gösterir hiçbir belge yokmuş. Yalnızca paltosunun ceplerinden çeşitli büyüklükte taşlar, bir küçük çakı, belinden de mantar tabancası çıkmış. Cenazeyi belediye kaldırmış.

Yakup'un Kahve'de biri:

"Beyler, bugün yastayız," demiş. "Demokor öldü!"

BILDIRCIN YAĞMURLARI

Kahvede, pencere kenarında oturuyoruz Alibo'yla. Sigara dumanının oluşturduğu bulut kaşlarımıza dek alçalmış, bir uğultu, bir patırtıdır gidiyor içeride. Öyle ki, istasyonu iyi ayarlanmamış radyonun s'leri eze eze okuduğu on beş kısa haberlerini kesik kesik, güçlükle duyabiliyoruz. Alibo'nun kalın tırnaklı dolgun parmakları arasında tüten sigaranın külü uzamış, dudağına götürürken kırılıp masaya dökülüyor. Bir süredir konuşmuyoruz. Dışarıya, üç gündür inatla yağan bezdirici bir yağmurun yıkadığı boş sokağa bakıyoruz. Tek atın çektiği bir araba geçiyor. Dizgini tutan adamın sırtında kapüşonlu bir yağmurluk var; araba, yeşil sırtları çamura bulanmış karpuzlar taşıyor.

– Bak, yeşiller de soğudu, diyorum.

Alibo, gözlerini, gölcükleri delik deşik eden yağmura asmış, görmeden bakıyor. Alnındaki çizgiler daha da çoğalmış. Bir süredir avucunda tuttuğu bardağı dudaklarına götürüp bir yudum içiyor.

– Çay soğumuş be, koca-karı öpmüş gibi oldum.

– Evler de soğudu, diyorum, kahveler de; cama bak, buzlanmış gibi. Dinmek bilmez yağmurlar sabaha dek tıkırdayıp duruyor.

– Bıldırcın yağmurları başladı ya, artık yeşilin tadı olmaz.

Gözleri birden büyüyor ve o uzak noktadan kurtulup gözlerimi buluyor.

– Şu yaz bitimleri var ya, diyor, kış başlangıçları... Rezil ediyor beni; rezil! Hafta pazarlarına çıkasım gelmiyor. Neden mi? Tomruk gibi, tohuma kaçmış patlıcanları, yeşile küsmüş biberleri, cibresi çıkmış domatesleri, donuk donuk bakan üzümleri görmek istemiyorum da ondan. Yine kış geliyor, diyorum... Ellinci kışım bu, ellisine de sövdüm, ellisinde de rezil oldum... Daha kaç kışım kaldı şurda; on, bilemedin on beş... Ardından yaz gelmese çeker miyim daha on kışı... Bak, sabah evden çıktım doğru buraya. Dükkânı açasım gelmedi. Yağmurlar başladı başlayalı böyle bu, bir isteksizlik, bir bezginlik ki sorma. Akşamı güç ediyorum.

Gözlerini kısıp yumruğunu masaya vurdu.

– Yaz, hayat demek!

Alibo da, 'bir dikiş tutturamamışlar'dan. Herkes ona tembel diyor ya, Alibo aldırmıyor: "Benimki tembellik değil be agam; kulağım hep can sesimde. Bakıyorum ki, canım bugün çalışmak istemiyor, hemen dinliyorum o sesi. Kazık mı kakıcağız bu dünyaya... Diyelim canım şarap istiyor, kırmıyorum canımın sesini, açıyorum şişeyi..." "Ama Alibo," diyorum, "senin can sesin de pek keyifçi; hiç çalış malış demez mi bu ses adama?" "Demez olur mu," diyor, "para hepten bitince gider açarım yıkıntıyı..." Açar da, eski püskü onarır Alibo. Karısı el kapılarında çamaşıra, temizliğe gider. 'Sıpa' dediği oğlu çalışmasa ve

Alibo evinde onca kuşu beslemese işler kesikti ki, acından ölürlerdi.

– Gıcıkım mıcıkım ya, diyor, bakma, tepeme damlamadıkça severim mereti. Hem efkâr basar yüreğime, hem içim yıkanır. Ters iş anlayacağın ya, kahrımı cilalar böyle havalar. Hele açmış şişeyi piyizleniyorsam, yağmura bakmak müthiş sarar beni. Birkaç güne kalmaz leylekler de gider. Yuvalarının tepesinde çatıları olmadığından hep yaza uçarlar. Kurban olduğum Allahım leylek yaratmamış ki beni, basıp gideyim bu havalarda, denizleri aşıp güneşli diyarlara uçayım. Eskiden kırlangıçlar da gelirdi buralara ya, artık gelmez oldular. Neden gelsinler ki; bir bakıyorlar geçen yaz saçağına yuva kurdukları evin yerinde yeller esiyor ya da kocaman bir apartman kondurmuşlar ki, akılları almıyor. Sen kuş olsan kızmaz mısın? İnsanlar da bi tuhaflaştılar agam, bahçelerinde çiçekler açan, dut, erik, kiraz ağaçları olan o güzelim evlerini yıkıp kafes gibi dairelere tıkılıyorlar... Ah o kırlangıçlar... Onlar eylüle bile kalmazlardı... Yaz akşamları göğün alacasını bi biçerlerdi ki, en kıyak ressam çizemez o manzarayı. Ben zevkten yarılırdım tabii. Gel de içme. Şarabımı açar, pencere kenarındaki mindere çöreklenir, bi yandan başımı avucuma verip onlar bakar, bi yandan da tespihimi çekerdim. Köroğlu'nun kızarttığı biberin kokusu da aklımı başımdan alırdı. Ulan Alibo, derdim, tam şair olacak adammışsın ya, okumamışsın. Artık kırlangıçlar yok, bir daha da hiç gelmeyecekler, görürsün bak!

– Kuşları çok mu seviyorsun Alibo?

– Severim ya.

– Ya bıldırcınları?

– O başka, eti yenen kuşları başka severim tabii.

– Ben de severim sevmesine ama...

– Bak, akşamki işi diyorsan haklısın. Bir kelek oldu ya, sen olgun adamsın, halden anlarsın. Akşam ben kuşları toplamış sana geliyorum ya, yolda safranın tekine rastlamam mı! Herife fi tarihten gebeyiz. Kuş olduğunu da anladı çakal. Bir yapıştı ki, at sineği yanında kelebek kalır. Kuşları ona verecekmişim, hatırlı bir misafiri varmış. Öyle asıldı ki, dayanamadım. Sana gelmeye de yüzüm tutmadı. Bugün masaya geldin ya, yerin dibine battım valla...

– Boş ver, hiç önemli değil, diyorum, bu gece uygun mu?

Gözlerini kısıp alıcı gözle bakıyor yağmura.

– Uygun ya.

– Ama ben de geleceğim.

– Sen de mi?

Şaşırmış görünüyor.

– Gel bakalım, diyor, yağmur altında beklemek neymiş gör.

❋

Karanlıkta, su birikintilerine basa basa yürüyoruz. O, kapüşonlu muşambasıyla çizmelerini giydiğinden rahat.

– Gençliğine güvenme, diyor, bu yağmur adamın ciğerine yağar.

– Al.

– Ne o?

– Kanyak, çek bir fırt.

– Ooo, epey sosyeteyiz bu gece desene...

Issız çayırlardayız. Tarlalar çamur deryası. Sağda solda, gemici fenerlerini yakıp paldır küldür düşecek bıldırcınları bekleyen silahsız avcılar, sabır neferleri.

Yıldızsız ve yağmurlu gece kapkara. Arada pilli fenerini yakıp yolumuzu aydınlatıyor. Pil bitmesin diye sürekli kullanmıyor. Bıldırcınları çekmek için ışığı havaya doğru tuttuğundaysa, kapkara gökyüzünde eriyip giden ışık konimize yağmur yağıyor. Harman sonu ekin tanelerinden semirip şişen bıldırcınlar böyle yağmurlu havalarda bir de ıslanınca hepten uçamaz olurmuş. Gece ışığı yaktın mı, küüt diye düşerlermiş, sen de toplarmışsın.

Durup avuçlarımızda sigaralarımızı yakıyoruz.

– Sen hiç damla damla deliren adam gördün mü, diye damdan düşercesine soruyor.

– Damla damla eriyen mi?

– Yok yok, deliren.

– Görmedim.

– Ben gördüm. Aynı bu yağmur gibi tıp tıp deliriyordu.

– Sonra ne oldu?

– Hiiç. Hâlâ deliriyor.

– O adam sen misin?

– Ne fark eder, ben ya da sen...

Pilli fener havayı tarıyordu. Dere yakınlarımızda olmalıydı, çağıltısını duyuyorduk.

– Bak ne diycem.

Ben 'de' deyinceye kadar bekliyor.

– De, diyorum.

– Önce bir fırt ver.

Şişeyi alıp içiyor.

– Bak sen anlayışlı delikanlısın. Şimdi bir şey anlatacağım, ama darılmayacaksın.

– Darılmayacağım.

– Hani akşam sana bıldırcın getirecektim ya, sonra getirmedim de, neden getirmediğimi anlattım ya...

– Anlattın.

– Yalandı o.

Sözde darılmış gibi susuyorum. Tıpır tıpır düşen yağmurla derenin çağıltısından başka ses duyulmuyor.

– Olsun, diyorum sonunda.

– Kızmadın mı?

– Yoo.

– Bak, iki şişe şarap parasına sattım kuşları.

– Onu boş ver, diyorum, bir ses duydum...

– Bıldırcın!

Bir su birikintisine girip bir karış su içinde koşmaya başlıyoruz.

DERELERDE

Avludaki kümeste bir patırtı kopunca, sıcaktan canı burnuna gelmiş Samet iyice çileden çıktı.

"Yeter be, yeter!" diye bağırdı.

Horozlar kabadayı kabadayı gokgokgok diye bağrıştılar.

Avuç içleriyle gözlerini sildi. Ne yazdı be mübarek; belki yirmi yıldır böyle sıcak olmamıştı.

Kümeste yeni bir kıyamet koptu; kanat çırpışlar, gıdaklamalar. Taş, toprak, bir şeyler arandı Samet, ama parıl parıldı avlu. Yarım saat önce büyük torunu hortumu çeşmeye takıp foşur foşur yıkamıştı. Babaannesine baygınlıklar geliyormuş. Öyle demişti. Gebersin. Ayağındaki sandaleti çıkarıp kümese doğru fırlattı. Bir patırtı daha koptu. "Beter olun," dedi. Mindere otururken sırtındaki ağrıyı duydu. "Hey güzel Allahım," dedi, "bunca derdim yetmiyormuş gibi bir de sırtıma bu belayı taktın." Usulca mindere yerleşti. Kümesi de, kümesteki patırtıyı da, sıcağı da unutturmuştu ağrısı. Derelerde dolaşmaktan, bu yaşta serpme atmaktan oluyormuş; kimbilir, belki de şarabı fazla kaçırıp bisikletten düşmüş de saklıyormuş; hepsi dümen. Lafı döndürüp dolaştırıp nereye getirecekler? Şu zıkkımı kes de kurtul diyecekler. İlle de büyük oğlu. Öyle ya, bir ayağı çukurda artık Sa-

met'in; uslanması gerek. Yaştaşlarının alnı secdeden kalkmazken o hâlâ haytalık peşinde. O zıkkım bırakılınca derelerin tadı mı kalır? Gidip üç balık tutmuşsun, mantar toplamışsın, oturup ateşini yakmışsın; şarap olmayınca adamın boğazından geçer mi? Diyelim geçti, yediklerin seni zehirlemez mi?

"O yaşta dereden çıkmıyor baban," derlermiş büyük oğluna, "geberip gidecek bir gün de, şişmiş cesedini getircekler evinize... Yaz-kış demiyor ki mübarek adam." Oğlanın da ağırına gidiyor tabii. Bu millet kendilerini ilgilendirmeyen konulara niye burunlarını sokar ki; ulan ben dereye gidiyorsam size ne be!

Serpmesine döndü yeniden. Her Allah'ın günü onarıyor, yine de baş edemiyordu. Dereler dere değildi ki. Dört buçuk kiloluk alabalık serpmesiydi ya, ona yetiyordu. Daha büyüğü olsa ne yazardı, artık onu atacak güç kalmamıştı kollarında.

"Yine mi serpmen yırtıldı dede?"

Küçük torunu Yusuf. Yanma geldiğini duymamıştı bile.

"Hee," dedi. Kümes yine karışmaya başlamıştı.

"Bugün de gidecek misin dede?"

"Hee," dedi. "Şu kümese git de tel örgüsünü tutup salla. Çok gürültü yapıyorlar."

"Bisikletle mi gideceksin dede?"

"Git şu tavukları sustur!" dedi. Sinirlenmişti. Ya neyle gidecekti? Ne zaman traktör aklına gelse deliye dönüyordu. Emekli olunca tarla-bahçe işleriyle uğraşmak istediğini söyleyince, büyük oğlu, "Sana bir traktör alalım baba," demişti.

"Baban satmayacaktı ki, o taraktoru," dedi, iç geçirdi, "deden elli serpme mi atardı, üç balık için bok-

lu derelerde. Hem de bu yaşında... Atlayacaktı traktora..."

"Ben de yanı başında, çamurluğun üzerinde."

"Sen de yanı başımda, basıp gidecektik yukarı köylere. Bak ne balık çekecektik ordan. Bir atacaktı serpmesini deden, kol gibi İmriler bıyıklarını oynata oynata çırpınacaklardı içinde."

"Ama dede, sen traktörü hep derelere sokuyor, suyun içinde sürüyormuşsun. Görenler babama söylemiş, bir gün devrilecek de altında kalacak demişler."

"Bok yemişler."

"Bugün ne zaman gideceksin dede?"

"Enver Amcan gelince."

"Bana da balık getirecek misin?"

"Tabii."

❋

Enver, dış lastiğin azizliğini bildiğinden, kaldırım taşı döşeli sokağa sapınca biraz daha yavaşladı. Ön lastik her an balon verebilir ve bir tabanca gibi patlayıp onarılamayacak bir biçimde yarılabilirdi. Sağa iyice yanaşıp bir karış genişliğindeki toprak parçasında sürdü bisikletini. Oyun oynayan çocuklar kaçıştılar. Toz topraktan yapılmış ev mi, kale mi, her neyse onu ezip geçti. Yuuh, diye bağırdı çocuklar ardından; yuuh koca deli. Aldırmadı. Samet'in evinin önünde durdu. Bisikleti gidonun kenarından duvara yasladı. Dengeyi sağlaması güçtü, çünkü arkalığında en az yirmi beş kiloluk yükü vardı. Kopiller gelip sağını solunu kurcaladı mı tepetaklak giderdi.

İkindi ezanı az önce okunmuştu okunmasına ya, sıcak hep aynı sıcaktı. Samet'in sürekli sulanan taş av-

lusu bile cayır cayır yanıyordu. Enver'e kapıyı Yusuf açmıştı. Samet'i, sağ bacağı kıçının altında, gözlükleri burnuna düşmüş serpmesini onarırken görünce sinirlendi.

"Hani ikindide çıkıyorduk be Samet! Seninki de iş yani..."

"Dırdırı bırak da otur şuraya. Bu kadar yırtıldığını bilseydim vallaha da elimi sürmezdim, billaha da. Oltayla giderdik. Ama başladım bir kere; ha şimdi biter, ha şimdi biter derken ikindiyi tuttum. Hava da mübarek..."

"Hadi hadi, topla tası tarağı da gidelim."

"Tamam, bitti zaten. Nereye gidelim?"

"En iyisi yine Şıbalı."

"Ben oraya gitmem!"

"Neden?"

"Geçen gittiğimizde çobanlar şaraplarımızı çalmadı mı? Onların hepsi deyyus. Ben oraya gitmem."

"Eee, nereye gideceğiz o zaman?"

"Hamzabey Altı'na gidelim."

"Ne bok yiyeceğiz Hamzabey Altı'nda; balık yok ki orada."

"Bize kadar çıkar."

Samet'in inadı yüzünden bir saat daha geciktiler; ille o serpmeyi onaracak. Yola çıktıklarında sıcak bir parça etkinliğini yitirmiş gibiydi. Samet'in bisikleti, artık örneğine rastlanmayan Rampler; balon lastik, yirmi altılık jant, on sekizlik ruble ve çubuk fren. Yani 'postacı bisikleti'. Hafif bir bayır oldu mu, pedallar katılaşıveriyordu. Genç değildi ki, bastı mı uçup gitsin. Ayık gezmeyen Enver ise delikanlı gibi sürüyordu bisikletini. Ama iş Enver'de değil, bisikletin-

deydi. Bir kere jantları yirmi sekizlik, rublesi de yirmi ikilikti. Çok şey fark ediyordu. Bu rezillikleri çekmelerine gerek yoktu aslında, o taraktor satılmayacaktı ki...

Onu baştan çıkaran, derelere alıştıran Envermiş, öyle diyorlar. Büyük oğlan bile dememiş miydi: "Bu yaştan sonra kalkıp o serserinin peşine takıldın, hem kendini, hem bizi rezil ediyorsun baba..." Bu yaşa gelmiş, bunca şey yaşamış birinin buluğ çağındaki çocuk gibi onun bunun peşine takılıp baştan çıkacağını sanıyorlar. Öğrenme dersen; o ayrı. Onun yaşı yoktur. Enver'in öğrettikleri; çok küçük şeylerden keyif alınabileceği, önemliymiş gibi bilinen şeylerin aslında önemsiz olduğu, önemsizmiş gibi görünenlerin ise çok önemli olduğu, derelerin, balığın ve şarabın yaşlanmayı geciktirdiği...

Enver'in, kapısında 'Arzuhalci' yazan, ama pek açık olmayan kulübemsi bir dükkânı vardır. Camları öyle toz bağlamıştır ki, alnını dayayıp baksan bile içerisini göremezsin. Örümceklerin kurdukları tuzaklarla mutlu bir yaşam sürdükleri yer olmuştur artık orası. Bir masa, bir sandalye, iki harfi basmayan eski bir daktilo, duvarda fi tarihten kalma sararmış bir pehlivan güreşi ilanı, üç bacaklı kurbağa odun sobası. Orasını büfe olarak kullanmak isteyen (yeri güzel, merkezi) kaç kişi Enver'e yalvarmış, iyi para teklif etmişti, ama o buna yanaşmıyordu. Emekli maaşıyla geçiniyordu. Kimsesi yoktu.

Kasabanın son evlerini de geride bırakarak köy yoluna girdiler. Onları toza boğan bir kamyon geçti. Enver ağız dolusu sövdü. Dere kenarına her indiklerinde de söverdi. Dereler dere değildi artık.

"Ah Samet," derdi, "şu kasabanın çevresinde ne kadar dere varsa hepsini bilirim. Taşlarına kadar bilirim. Bahar taşkınlıklarıyla yeni gelen taşları bile bilirim. Şimdi de gözümün önünde birer birer ölüyorlar. Anasını s..tiler memleketin, yüreğim kaldırmıyor."

Her zaman avlandıkları yere geldiler. Ter içinde kalmışlardı. Bisikletlerini aynı ağacın gövdesine yasladılar. Önce şaraplarını çıkarıp suya yatırdılar. Soyundular. Serpmelerini aldılar, don-atlet dereye girip akış yönüne karşı yürümeye başladılar.

Enver, serpmenin ağlarına takılan balığın açılıp kapanan ağzına, avucundan kaçıverecekmiş gibi olan kayganlığına bitiyor. Serpmenin balık kokan ipleri en güzel koku onun için. Balığın çırpınmasından, kendini taştan taşa atmasından büyük keyif alıyor. Çırpınışları azalınca usulca avucuna alıyor ve özenle, canını yakmaktan kaçınırcasına kulakçığından söğüt dalına geçiriyor.

Büyük bir ateş yakmıştı Samet. Sürekli de dal ve kütüklerle besliyordu ateşi. Alt yanı üç-beş balık pişecek ama, gören orman yanıyor sanır. Çıtırdayarak tutuşan kuru dallar, akşamın alacaya buladığı göğe yükselen alevler ve su sesi Samet'in bütün yorgunluğunu alıp götürüyor. Ateşi yakmak, boyunu aşan alevlerin karşısında dizlerine dek gelen donuyla dikilmek –dumandan korunmak için sürekli yer değiştiriyordu– nasıl Samet'in hoşuna gidiyorsa, dere kenarına çömelip balıkların içini temizleyip yıkamak da Enver'in hoşuna gidiyor. Söğüt dalından tek tek çıkarıyor onları, çakısıyla karınlarını yarıyor, sonra da başparmağı ile içlerini kazıyıp derenin suyuna bırakıyor.

O da az sonra ateşin başında Samet gibi dikilip donunu kurutacak ve giyinecek. Samet tabağa domates dilip biber doğrarken şarabını açıp ilk yudumunu içecek. Hemen arkasından da bir sigara. Balıkları daha sonra kızartacaklar, şarap şişeleri yarıya inince. Karşı tepeler koyulaşacak, akşam yavaş yavaş çökecek. Kocaman bir parça ekmek ve bir parça balık. Şişeler birbirine dokunacak, "Hadi," diyecekler. Sonra yok olan balıkları konuşacaklar, dereleri ve onları silip süpüren fabrikaların atıklarını, şarap gibi bir nimeti ve eskiden her şeyin daha güzel olduğunu. Konu ister istemez Samet'in, satılan traktörüne gelecek.

Altlarında o traktör olsaydı burada mı olurlardı şimdi.

GELMESİNLER

Gelmesinler, istemiyorum. Kızıyor annem, ayıp oğlum, diyor, onlar seni sevdikleri için geliyor. Hep aynadayım, gün boyu. İki elimle tuttuğum aynayı yukarı doğru kaldırıyor, yattığım yerden yüzüme bakıyorum. Gözlerim sönük, içeri kaçmış. Öyle bir atım olsun isterdim anne; akıllı, sadık, gerçek dost. Ben de Tommiks gibi Napolyon mu derdim ona? Hayır, başka bir ad bulurdum. Düşünmeliyim. Kuyruğu püsküllü, yelesi kız saçı gibi rüzgârda darmaduman. Islığımı duyunca kulaklarını diker, koşarak yanıma gelir, sabırsızca yerleri eşeleyerek kişner. Hemen sırtına atlarım. Tozu dumana katarak dağlara doğru sürerim. Nal sesleri: dıgıdık... dıgıdık... Tüfeğim de olur mu anne? Olur. Çok mu zayıfladım, gözlerim neden bu kadar büyük?

Şimdi yorganı iyice üstüne ört de odayı havalandırayım, diyor annem. Pencereyi açıyor. Gece kar yağmış. Çok yağmış hem de. Bir serçe ölüsü, karşıda, kalın gövdeli akasyanın dibinde. Yazları sarı sarı arılar kovuğunda yuva yapardı hani, biz çomak sokup karıştırırdık. Onların üçü birden soksa insan ölürmüş. Doğru mu anne? Doğru. Onlar neden bal yapmaz ki? Bilmem, hiç düşünmedim.

Keşke düşünseydin anne.

Annem, bir avuç karla giriyor odaya. Kilimin üzerine serpecek. Süpürürken toz kalkmasın diye. Gümbür gümbür yanan sobanın üzerinde bakır güğüm hem tıslıyor, hem hacıyatmaz gibi iki yana sallanıyor. İyice kurumuş portakal kabuklarını (yanmaya başlayanlar da var) maşayla çekip sobanın tablasına düşürüyor annem. Onları sobanın arkasındaki kutuya koyacak; hem tutuşturmada kullanılıyorlar, hem de kururken hoş koku çıkarıyorlar. Kedi nerde anne? Bilmem, akşam yatarken dışarı bırakmıştım, nerdeyse gelir.

Avludaki çeşme donmuş.

Her gün de geliyorlar. Kapının pirinç halkalarına vuruşlarından tanıyorum. Al al yanakları, kocaman elleri, fıldır fıldır gözleri canımı sıkıyor. Nasıl oldun? Hey aynıyım, hiç iyileşemiyorum. Kalkamayacağım artık bu yataktan. Yastığımın altına gizlediğim ayna da söylüyor bunu. Koşup oynayamayacağım. Siz birer birer geçip gideceksiniz, sınıfları atlayıp okulları bitireceksiniz... Annem de, olsun, diyor, sınıfta kalırsan kal, istersen hiç okula gitme; yeter ki sağlığına kavuş. Okuyacağım da ne olacak anne? Büyüyünce çiftçilik yaparım. Atım da olur. Islığımı duyunca gelir. Napolyon mu? Yok, başka bir ad bulmalıyım. Eh, diyorum, iyiceyim işte. Daha iyisin, daha iyisin, diyorlar topluca. Kandırıyorlar sözde beni. Fahri, ayak parmaklarını bükerek saklıyor çorabındaki deliği. Okulun bu yıl tadı yokmuş. Ben yokmuşum ya, ondan herhalde...

Annem çay tepsisiyle geliyor. Zahmet etmeseydin teyze. Ben hep tavana bakıyorum. Çoğunlukla da susuyorum zaten. Beni böyle görmelerine çok, ama çok içerliyorum.

Bazen de beni kırmıyor annem, uyuyor, diyor. Kapıda konuşuyorlar. Daha iyice, diyor, işte iğneler falan devam ediyor, bakalım artık. İnşallah teyze... Aman inşallah oğlum... Eh, hadi allahaısmarladık, uğradı deyin, bi isteği varsa, kitabı falan bittiyse yenisini getireyim. Eksik olma oğlum, güle güle, annene çok selam söyle...

Kapı kapanıyor. Takunya sesleri. Odaya girip de Fahri'ymiş, ya da Cemal'miş deyinceye dek öylece, gözlerim tavanda kalakalıyorum.

Saat üç olunca ihtiyar iğneci geliyor. Eski mestlerini gıcır gıcır öttürerek yaklaşıyor. Hareketleri yavaşlatılmış sanki. Durmadan, uzun uzun –ama inişli çıkışlı, horoz gibi– eeeh diyor kendi kendine; başı da birini onaylıyormuş gibi ağır ağır sallanıyor. Sonra o tenekeden iğne kutusu, ilaç kokusu... Neden ona Yusuf Çavuş diyorlar anne? Askerde sıhhiye çavuşuymuş oğlum. Yıllarca da hastanede çalıştı. Doktorun bilmediğini bilir o. Hem herkese gitmez, nazlıdır. Babanın hatırını kırmaz, iki eli kanda olsa koşar gelir, Allah razı olsun... O gözlerle nasıl görüyor anne? Hiç gözü yok sanki, iki çizgiden bakıyor, hem de zor bakıyor. Ağzını açıp takma dişlerini göstere göstere yüzünü kasmasa beni bile göremeyecek. Dün de damarımı bulamadı. Sen bakmamak için bir neden bulup dışarı kaçtığından bilmiyorsun. Kaç kez soktu çıkardı iğneyi. Canımı yaktı.

Her gün de iğneyi vurmadan önce bana uzun uzun bakıyor. Yine eeeh çekiyor, başını sallıyor ve ağır ağır iyi... iyi, diye mırıldanıyor.

O, mindere oturmuş ellilik serumları şırıngalara dolduruyor. Gözleri yine yok, yüzü çizgi dolu. Hırıltılı soluğu odada. Bir de kaşlarına dek beyaz bir tül-

bentle başını örtmüş annemin kuşku dolu bakışları. Lastik bir hortumu sıkıca koluma bağlıyor. Dolu şırıngayı pencere ışığına tutup bakıyor ve iğnenin ucundan biraz ilaç fışkırtıyor. Parmağıyla iğneyi batıracağı damarı araştırırken, annem kapıyı aralayıp sessizce dışarı çıkıyor. Kolumda alkollü pamuğun bıraktığı serinliği duyuyorum. Canım yanacak; dişlerimi sıkıp gözlerimi yumuyorum. İşte bu kadaar, diyor. Gözlerimi açıyorum. Yavaş yavaş verdiği serum bitince iğneyi damardan almadan şırıngayı söküyor. İğne tek başına, saplanmış gibi duruyor kolumda. Ürküyorum. Getirip öbür şırıngayı takıyor. İşi bitince yine bir pamuk. Ovalıyor. Geçmiş olsun. Nasıl, diyor, acıdı mı? Yok, diyorum, hiç acımadı. Artık yarın üçe kadar rahatım. Şimdi haşlanmış patateslerimle elmalarımı yiyebilirim.

Kitabım bitmiş anne. Fahri okul dönüşü uğrarsa, yarın yenisini getirsin. O saatlerde ben uyurum da, sen kapıdan söyleyiverirsin...

ANAHTARLI HAYALET

İşte, merdivenlerde sürüklenen belli belirsiz ayak sesleri; işte, kurumlu bir soluk borusunu paralayan hırıltılı soluklar. Tırabzanı sıkı sıkı kavrayarak –iskelete insan derisinden eldiven geçirmişler sanki, kupkuru, damar damar elleri– sürekli durup dinlenerek, bir eliyle dizine dayanıp destek alıyorsa, öbür eliyle de belini tutarak çıkıyor üst kata. Zamanlı zamansız ölümlerin, yıkım ve sevinçlerin, başkalarının yanına sığınarak törpülenen uzun bir yaşamın tanığı yüz, buruşuk ve duygusuz artık. Cam donuğu çapaklı gözleriyse görmeden bakıyormuş gibi, anlamsız. Gün boyu dudakları kıpır kıpır. Unuttuğu birçok şey gibi, namaz duaları yerine de kimbilir neler mırıldanıyor. Secdeye kapanıp uyuduğu çok oluyor yatsılarda. Onu yere yumulmuş olarak ilk gördüğünde (kalkmak bilmiyordu, soluk alıp verdiği de belirsizdi) "Tamam," demişti; "öldü! Aşidanım Teyze... Aşidanım Teyze..." Yanıt yok! Dokunmaktan da çekiniyordu, soğumuş bir beden korkunçtu. Sonunda, kendisi kadar yıpranmış ve yaşlılık kokan hırkasına dokundu. Önce kımıldandı, başını yerden hafifçe kaldırıp baktı ve büyük bir pişkinlikle, sanki az önce secdeye varmış gibi ağır ağır doğruldu. Dudakları yine kıpır kıpır. Daha sonraları secdede uyuyup kaldığı geceler üs-

tünü örttüğü çok olmuştu. Aslında yaşlılığın gereği pek uyumazdı Aşidanım. Gece yarıları ya da sabahın ilk saatlerinde içkili olarak eve geldiğinde, onu, minderdeki şiltesinde bağdaş kurmuş, iki yana sallanıp mırıl mırıl bir şeyler okurken bulurdu ve oda genellikle mangala attığı andız kökünün tütsüsü kokardı. Ölümü çağrıştıran bir koku. Her ediminin ardında o var sanki; gecikmiş bir ölüm. Böylesi uzun bir ömür, olsa olsa Tanrı'nın bir cezasıydı ona.

Üst kata vardığında yine elinin biri dizinde, öbürü belinde, bir süre duruyor. Başındaki titreme hepten artmış. "Koca evi tek başına parmağında çeviren Şido böyle kepaze mi olacaktı moy sinko (oğlum)?" Sonra da, kimse yokmuş gibi kapıyı açıp giriyor odaya. Öyle ya, kucağında büyüttüğü bir bebedir o, delikanlı olduğunu, hem de yaşlı bir delikanlı olduğunu düşünmüyor bile. Hemen de söylenmeye başlıyor. Yarı Türkçe, yarı Boşnakça art arda sıralıyor hoşnutsuzluğunu. Bunca saat uyuması, sağa sola savrulan giysileri, kendini bildi bileli bu evde görmeye alışkın olmadığı içki şişeleri, sobanın önündeki tablaya atılmış sigara izmaritleri... "Yakacaksın evi moy sinko, sen de, ben de, ölülerin ruhları da yanacak 'da Bog saçuvaa' (Allah korusun)."

Yılların verdiği bir alışkanlıkla eğilip giysileri topluyor. Bu eve hizmetçi olarak girdiğinde, örgülü saçları beline kadar uzanan küçücük bir kızmış ve 'Medo'nun babası bile doğmamışmış daha (ona, ayı yavrusu anlamında 'Medo' derdi küçüklüğünde). Artık belleği iyice bulanıklaştığından her şeyi birbirine karıştırır olmuştu. Bosna'dan at arabası ile kaçışlarını bile anımsayamıyor artık. Oysa sigarasını dudağında unutur, gözlerini çok uzaklara dikerek, o günleri ye-

niden yaşıyormuş gibi anlatırdı. Korku ve acılarla dolu bir serüven, Şido'nun bütün yaşamını belirlemiş önemli bir olay. "Ah Medo," derdi, "ben o zaman küçük bir kızdım. Öyle bir saçlarım vardı ki, her bir örgüsü elimin bileği gibi, hem de mısır püskülü gibi, sapsarı. Annem onları her gün tarar, örer, bir yandan da türkü söylerdi. Bahçemizde derin bir kuyu vardı, gece hep cinler çıkarmış içinden. Ben hiç görmedim, ablam da görmemiş; bakmaya korkardık zaten. Annem anlatırdı, ona da büyükleri anlatmış. Yalnızca mübarek gecelerde ve Ramazan ayı boyunca korkmazdım o kuyudan. Çünkü o zaman cinler zincire vurulurmuş, annem öyle derdi. Sonra, o kuyudaki cinlerin yapabileceklerinden de kötü şeyler oldu; ama benim aklım ermiyordu ki, çok küçüktüm. Annem geceleri bizi bağrına yaslayıp ağlardı. Ablam yetişkin kızdı, tir tir titrer, ağzını bıçak açmazdı. Anladığım kadarıyla, o günlerde dağ taş eşkıya doluymuş, insanları tavuk gibi kesiyorlarmış...

"Bir gece babam, evin kapısına bir at arabası dayadı. Annemle ablam bohçaları, sepetleri taşıdılar arabaya... Ablam benim gibi beyaz değildi moy sinko, simsiyah saçları, gök mavisi parıl parıl gözleri, incecik parmakları vardı. Bir de dokunaklı türküler söylerdi ki, çok geceler onun sesine kapılır giderdim. Çok da marifetliydi, çeyizi dillere destandı; o ne oyalar, o ne çinişleri, ne göz nurları... Annem sonradan anlattıydı, insanların ömrü yetmezmiş o işleri yapmaya. Oradan kaçarken yanımıza en gerekli olanları aldık, neyimiz var, neyimiz yok hep orada kaldı. Çeyiz sandığı için ablam çok yalvardı anneme. Annemin de içi gidiyordu ya, bir yandan da ödü kopuyordu babamdan. Çok aksi adamdı. Sonunda ablama kıyama-

dı; sandığı gizlice arabaya taşıyıp bohçaların altına yerleştirdiler. Beni de sıkı sıkı tembihlediler. Ama babam yolda öğrendi. Çok kızdı. Gâvur bu sandık için hepimizi keser, dedi. Ablam, iki gözü iki çeşme ağlayıp yalvardı, ellerine sarılıp sarılıp öptü, ama razı edemedi babamı. 'Gâvur ne bilsin çeyiz olduğunu,' diyordu, 'altın sanır da sorgusuz sualsiz öldürür hepimizi.' Atları durdurdu. Sandığı kucakladığı gibi yol kenarındaki hendeğe bıraktı. Ablam çok ağladı, hiç susmadı. Babam kızıp bağırdıkça sessiz sessiz, dalıp sesleri duymaz olunca dövüne dövüne ağladı. Sonra da öldü zaten. Sandık yüzünden ince hastalığa tutulmuş; öyle derdi annem.

"Acılar başlamıştı ya, artık peş peşe geliyordu moy sinko. İstanbul'a vardığımızda erkek kardeşimi kaybettik (Kardeşini nasıl yitirdiklerini tam olarak anımsamıyor; bazen onu İstanbul'da çaldıklarını söylüyor, bazen de Şam dönüşü yittiğini anlatıyordu). O zamanki hükümet bizim gibi muhacırları Şam'a gönderiyordu. Çok eziyet çektik, yokluk, perişanlık gördük. Bizi Şam'da bir camiye yerleştirdiler. Yerler bembeyaz mermerdi. Araplar yemeğimizi de, suyumuzu da veriyordu. Ama kadının biri o güzelim mermerin üzerine ateş yakıp pûra (mısır unundan yapılan bir çeşit yemek) pişirmeye kalkınca Araplar çok kızdı. 'Küllehu kelp... küllehu kelp,' diye bağırmaya başladılar.

"Şam'da ne kadar kaldığımızı bilmiyorum, ama oradan babamla ikimiz döndük. Ablam yolda ölmüştü, kardeşimi kaybetmiştik, annemi de orada gömdük. Akrabalarımızı buluruz umuduyla buraya geldik. Kimseyi bulamadık. Babam beni getirip Mesut

Ağa'nın yanına bıraktı. Bir daha onu da hiç görmedim..."

Oysa şimdi, çeyiz sandığı dışında hiçbir şeyi anımsamıyor.

"Benim bir çeyiz sandığım vardı, onu gâvur götürdü," diyor.

"Hayır, o sandık senin değil, ablanındı."

Başını iki yana sallayarak, "Benim ablam yoktu," diyor.

Burada doğduğunu ve Mesut Ağa'nın kızı olduğunu sanıyor.

Perdeyi ardına dek açıp çoktan yarılanmış bir kış gününün alaca ışığını dolduruyor odaya. Gölgesi gibi dolaşan tek gözlü kedisi de ("Kreko," diye çağırıyor) peşinde. Kendi kendine söyleniyor. Her adımda, beline iple bağladığı dış kapıyla sofanın sarı pirinç anahtarları birbirine çarparak şangırdıyor. Yıllardır kullanmadığı, ama taşımakta ısrar ettiği bu nesnelerle anahtarlı bir hayaletti artık o.

Koca evde ikisi yaşıyorlar.

Bir zamanların halalar, amcalar, yeğenler ve gelinlerle kalabalık sofraların kurulduğu, çın çın kahkahaların yükseldiği, sonraki yıllardaysa –onun üniversitede okuduğu, aile kurumunun köhnemiş geleneklerini, varsıl dedesinin haksız elde ettiği kalıtları yadsıdığı yıllarda– bayram günleri toplaşılıp eski yaşam biçimlerinin hiç olmazsa özel günlerde yaşatılmaya çalışıldığı bu ev; kapı ve pencere pervazlarının boyaları dökülmüş, tül perdeleri sararmış, badanaları kirlenmiş, kilerinde bohça gibi örümcek ağlarının oluştuğu toza batmış bir yıkıntıydı artık. Yıllardır kiremitleri

de aktarılmadığından yağmurlu havalarda tavanından sular damlıyordu. O, varsıl dedenin kalıtlarından yalnızca bu evi istemişti. Seve seve kabullenmişti ablalar ve ablaların şövalye yüzüklü, kara bıyıklı, kocaman göbekli kocaları. Aşidanım da bu yüzden seviyordu ya Medo'yu. Ya ev de paylaşım sırasında satılsaydı? Ne yapardı o zaman, bir ayağı çukurdayken nereye gider, kimin yanında kalırdı...

Bugün ise inadına özensiz; denetimsiz bir devinimle çarpıyor kapıyı, perdeleri çekişi de öyle. Bütün davranışlarının ardında bilinçsiz bir öfke gizli gibi. Odanın ortasında dikilip çizgileri daha da derinleşmiş yüzü ve cam donuğu gözleriyle bakıyor. Sesinde gizlenemez bir sıkıntı.

"Hadi Medo," diyor, "hemen kalk aşağı in, seni bekleyen biri var."

"Biri mi?" diyor, "Kim?"

Ama o insan eskisi, büyülenmiş gibi geri dönüyor ve kör kedisini de ardından sürükleyerek odadan çıkıyor.

Yatağında doğrulmuş, beklenmedik bir haberle kafası karmakarışık düşünüyor: Sabah sabah –o sabah diyor, oysa gün çoktan yarılanmış– kim gelebilir? Belleği gittikçe zayıflayan Aşidanım şimdi de düşle gerçeği mi karıştırıyor? İki gün önce de babamın avludaki kuyudan çıktığını ve çeşmede aptes aldığını, sonra da seccadesini sofaya serip gün ışıyana dek namaz kıldığını, sabah ezanlarıyla birlikte kuyunun ağzından girip yittiğini söylemişti. Bazen de kediyle konuşuyor ve ona birbirini tutmaz karmakarışık öyküler anlatıyordu.

Pencereden bulutlar ağır ağır geçiyor. Tığ işi tülden süzülen güneş benekleri yatak çarşafında bir ışıyıp bir soluyor. En iyisi kalkmalı, saat on bir yirmi.

Kalkıp giyiniyor. Başı ağrımadan uyandığı ender günlerden biri. Uzun süredir ilk kez, dün akşam bir şeyler okumuştu; ona yordu. Bir yazın dergisi. Yirminci sayısı çıkmış, ama o ilk kez görüyor. Sigara alırken gözüne çarpmasa yine de haberi olmayacaktı. Yeni yeni adlarla donanmış genç bir dergi. Hiçbirini tanımıyor. Oysa birkaç yıl öncesi ayda üç-dört dergi okumadı mı huzursuz olurdu. Sanki birileri gelip geçerdi yanından da, o kalakalırdı olduğu yerde. Bir şiiri uzun uzun düşünmüştü. Bu ozanı daha önce duymuş muydu? Anımsamıyordu.

Gençliğime aldanmasınlar sakın
Gençliğim hasat mevsimi

Ya aşağıda gerçekten biri varsa? Kim arar ki beni? Yıllardır gömülüp kaldığım bu mezarda, anahtarlı bir hayaletin her gece beni geçmişime kilitlediği bu evde çürüyorum.

Kimse yoktur, hiç kimse gelmemiştir. Saçlarını parmaklarıyla tarıyor. Merdivenleri ağır ağır iniyor. Bakıyor ki, Aşidanım mindere bağdaş kurmuş höpürdeterek yandan çarklı kahvesini içiyor.

"Beni kim bekliyor?"

"Ben kimseyi görmedim moy sinko."

"Hani biri geldi dediydin, beni bekliyordu..."

"Yok Medo, hiç kimse gelmedi."

Bir fincan kahve de ona dolduruyor. Karşılıklı içiyorlar. Konuşmadan. Aşidanım zamansız bir namaza durunca o da çıkıyor evden.

Döndüğünde minderin üzerine kıvrılmış buluyor onu. Üstünü örtüyor. Odasına çıkıp ışığı yakmadan oturuyor ve geceye, yıldızlara, dağın ağladı ağlayacak hantal karaltısına, kentin ışıklarına bakıyor. Sesi iyice kısılmış radyoda 'Gecenin İçinden' programı olağan yinelemesi ile sürüyor. Gün ağarana dek öylece kalıyor sandalyede. Kanyağı şişeden içiyor. Kendini, yalnızca kendini düşünüyor. Düşünmüyor da bir perdeden izliyor. Yıllardır yaptığı bu zaten, hiçbir şeye katılamadan izlemek...

Beline bağlı anahtarları şangırdatarak dolaşan Aşidanım'ın sesi duyuluyor aşağıdan. Anahtarlar, şiddeti gitgide artan bir biçimde şangırdamayı sürdürüyor. Öyle ki, yaşından beklenmeyen bir çeviklikle, bir balerinmiş gibi dönüyor sanki. Sonra, avludaki kuyudan babasının ağır ağır çıktığını görüyor. Donuk ay ışığında yüzü bembeyaz. Kaşları buz tutmuş. Düşsel bir sessizlikle, yavaşlatılmış bir filmde olduğu gibi çeşmeye doğru yürüyor. Gözleri anlamsız, dudaklarında yanlış ve korkunç bir gülücük; ölü gülüşü. Mermer beyazı kollarını dirseğine dek sıvayıp aptes almaya başlıyor avludaki çeşmede. Anahtarların sesi azalıyor, Aşidanım'ın çocuklaşan bedeniyse hızla dönüyor.

Sonra sessizlik.

Ya yeni bir namaza duracak ya da kapıyı ansızın açarak çeyiz sandığını soracak.

Ortalık aydınlanırken giysileriyle uzanıyor yatağa.

Uyandığında bir bakıyor, gün öğleyi bulmuş. Hemen kalkıp aşağı iniyor. Aşidanım'ı gece bıraktığı gibi, mindere kıvrılmış uyurken buluyor, üzerine

örttüğü örtü bile bozulmamış. Dokunmaya korkuyor. Dışarı fırlayıp komşunun kapısını çalıyor.

Onu, mutfak diye kullanılan oldukça geniş odada, yere boylu boyunca uzatılmış, üzerine bir çarşaf örtülmüş, karnı hizasına gelecek yere de her sabah ekmek kestiği bıçağı yatay biçimde konmuş buldu. Başı sıkı sıkı örtülü komşu kadın (böyle günlerin insanıydı, yüzünde tanımsız bir acı vardı) hemen minderden kalkıp toparlandı. Gözlerini yerden kaldırmadan:

"Geldiğin iyi oldu oğlum," dedi, "ben bi yol eve gidip geleyim. Bu ara ölüyü sen bekleyiver."

Başıyla olurladı. Mindere oturup sigara yaktı. Artık Şido yoktu.

Kreko da yok günlerdir. Gitmiş, ya da ölmüş.

Her gece odasında Aşidanım'ın sarsak ayak seslerini ve şangırdayan anahtarlarını duyuyor da aşağı inmiyor. Hep bekliyor; dinlene dinlene merdivenleri tırmanan hırıltılı soluğunu, kapıyı açarak çeyiz sandığını soracağı o anı bekliyor.

ÇALINAMAYAN GÜN

Bedenlerinin bütün yükünü vererek asılıyorlar meşin tutaçlara ya da nikelajı yer yer dökülmüş demir borulara. İlk durakta binip oturma şansını yakalayanlar, katlanmış gazetelerini okumaya çalışıyorlar. Arada, yeni binenlerle selamlaşmak, hafifçe gülümsemek için başlarını kaldırıyorlar. Arada da gözlerini kısıp camdan dışarı bakarak bir şeyler düşünüyorlar. Birkaç uygar kişinin dışında, çoğunun umurunda değil ayakta dikilen bayanlar. Her durakta biraz daha doluyor servis otobüsü. Yol boyu pek konuşan olmuyor; trafik lambalarının, polis düdüklerinin, klaksonların değişmez düzenine kapılarak birbirine benzeyen günlerden birini daha yinelemeye gidiyorlar. Akşam dönüşü de aynı şeyler çok küçük değişikliklerle yinelenecek; örneğin herkes aynı anda otobüslerin kapılarına yığıldığından, daha çok, kaba görünüşlü erkekler dolduracak koltukları ve kimse gazete okumayacak. Suskunluk, belirli duraklarda inenlerin inmeyenlere iyi akşamlar dilemelerine dek sürecek.

İki otobüs yolculuğu arasına sıkışmış bu daracık yaşama katlanmak öylesine kolay ki, insan günlerin nasıl geçtiğini anlamıyor bile. Her şey 'günaydın' ve 'iyi akşamlar'la sınırlanmış. Herkes bu otobüsün doğurduğu kardeş yaratıklar gibi; gözlerini burada aç-

mışlar, burada kapayacaklar. Bir gün bu servislere binmeseler yaşamayı şaşıracak gibiler.

Küçücük odalara doldurulmuş masalarda oturan bunca insan, her sabah birbirine 'günaydın', öğle dinlencesi başlarken 'afiyet olsun', iş saati bitiminde de 'iyi akşamlar' –bir de cuma akşamları 'iyi tatiller'– demek zorunda. Onun dışında kimse konuşmuyor, gülmüyor, dert yanmıyor. Kabullenilmiş bir yaşam, belki de bir ceza.

Ay başlarında muhasebenin önünde oluşan uzun kuyrukta yapılan şakalar da (yinelene yinelene bıktırıcı oldular) güldürmüyor kimseyi. Parasını alan odasına koşuyor, masasına oturup paralarını yayıyor, önce bordrosundaki kesintileri hesaplıyor, parasını sayıyor, kâğıt kalem alıp o ayın giderlerini saptıyor, parasını yeniden sayıyor. Sonra cüzdanına yerleştiriyor. Bütün bunları yaparken yüzünde hiçbir anlam olmuyor.

Ben de onlardan biriyim. Bu devinimsiz yaşamın, bu kısırdöngünün içine ne zaman girdim, bilmiyorum. Sabahları tıraş olurken aynadaki kaygılı yüzüme bakarak günden güne çöktüğümü, hızla yaşlandığımı görüyorum. Tekdüzelik çarkı ağır ağır öğütüyor beni.

Öbür günler gibi bir gün. Ama ben sıkılıyorum. Sabah odaya girdiğimde, masamın başına oturup ilk sigaramı yaktığımda, tembel tembel yağan kara, penceremin çevrelediği görüntüdeki tepelere yığılmış kondulara bakarken anlamıştım; her gün olduğu gibi saatin önce yarım, sonra da on sekiz olmasını bekleyemeyecektim. Tanımsız bir sıkıntı yüreğimin çevresinde birikiyordu.

Şefimden izin istedim. Devamsızlığı alışkanlık haline getirenlerden olmadığım için üzerinde durmadı. Ben yine de ipe sapa gelmez bir yığın gerekçe sıraladım. Garip bir suçluluk duygusu içindeydim.

İnsanın içine işleyen bir soğuk vardı. Yağış durmuştu. Sabahleyin, durakta servis otobüsünü beklerken yürümeyi, özgürce, amaçsızca dolaşmayı geçirmiştim içimden. Sinema afişlerine bakardım örneğin, ilgimi çeken bir film olursa... Yıllardır sinemaya gitmediğimi düşündüm. Simit yerdim, paltomun yakasını kaldırıp dudağımın kıyısında bir sigara, vitrinlere bakardım. Kitapçıları gezerdim, dergileri karıştırırdım, bir pastanede sıcak salep içerdim. Sonra da, erkenden bastıran kış akşamını bir birahanede karşılardım.

Bunların hepsi düşüncede iyiydi de, daha dışarı çıkar çıkmaz, durakta dolmuş beklerken bütün ilginçliğini yitirivermiş, izin almak için uydurduğum yalanların pişmanlığa dönüşen sıkıntısı içimi kaplamıştı. Eski uçarı ben değildim artık. Tekdüze yaşamın dışına çıkmak için bir gün bile çırpınsam, o eşek yükü derdi, omuzlarımda dolaştıracaktım.

Kendimle geçinemiyor, kimselere açılıp konuşamıyor ve günden güne çekilmez bir insan oluyorum. İçedönük yapım yalnızca durgunlaşmış bir görüntüyü yansıtırken, içimde fırtınalar kopuyor. Yaşamın ayrıntıları içinde yitip gidiyorum. Her şey bir fresk sanki, kimi yerleri silik, dökülmüş ve ben, bir o parçada buluyorum kendimi, bir öbür parçada.

Antik bir kalıntı gibi beton yığınları arasına sıkışmış, boğulup gitmiş –müteahhitlere karşı kendini yiğitçe savunan– ahşap bir evde annemle birlikte yaşıyoruz. Dededen kalma bu eski zaman sözcüsünün

son koruyucusu olan annemin yaşamıyla noktalanmış geleceği. Ablam ve ağabeyim –onca varsıllıklarına karşın– birer akbaba gibi dönüyorlar evin üstünde.

"Benim sağlığımda kimse dokunamaz bu eve. Öldükten sonra da ne haliniz varsa görün."

Ev nasıl onu kuşatan apartmanlardan boğuluyorsa, biz içinde yaşayan iki can da aynı biçimde boğuluyoruz. Annem bana, benim geleceksiz yaşamıma acırken, ben de onun tek başınalığına, boşu boşuna, salt acı çekilerek tüketilmiş yaşamına acıyorum. Annemde, yaşamı yanıtlayamamış, düş kırıklığına uğramış insanların bezginliğini görüyorum.

Oturup iki laf edecek, dertlerimizi birbirimize açacak gücümüz kalmadı artık. Sınırlı söyleşilerimizi daha çok annemin çözümsüz hastalıkları oluşturuyor. Benden ilgi bekliyor. Bir tek sözcük. Ama konuşamıyorum. Bu, içimi parçalasa da ağzımı açamıyorum. Beni bu değil de, boş bir göz göze gelme ya da TV karşısında takma dişlerini yerinden çıkararak esnemesi müthiş etkiliyor. Canım sıkılıyor, içten içe kızıyorum ona. Sonra da böyle düşündüğüm için üzülüyorum. Sağa sola takılmayıp evde kaldığım geceler saatlerce konuşmadan oturuyoruz. Bize seslenmeyen TV açık oluyor ve birtakım görüntüler akıp geçiyor. Tüketimi körükleyen güler yüzlü kızlar ve genç adamlar sürekli bir şeyleri almamızı ya da birtakım bankaların güvencesi altına girmemizi öğütlüyorlar, ama biz duymuyoruz, görmüyoruz onları; yalnızca gömüldüğümüz koltuklarımızda kıpırtısızca oturuyoruz. Çoğunlukla benim elimde okumak için alıp okuyamadığım bir kitap oluyor ya da bulmaca karelerine saplı kalemimle dalıp gidiyorum.

Bir pazar günü, yine aynı iletişimsizliği yaşarken –annem bundan sıkılmış olacak ki– elindeki gazete ekinde okuduğu bir yazıdan söz etmişti (pazar günleri ek veren gazetelerin çoğunu alıyoruz).

"Yeşil salataları bıçakla kesmemek gerekiyormuş, bazı vitaminleri ölüyormuş."

Sonra da gözlerini kocaman yapan gözlüklerinin ardından bana bakmıştı.

Hiçbir şey söyleyememiştim yeşil salatalar için.

Annem de saatler sürecek bir namazı kılmak için, benden bulamadığı ilgiyi Tanrı'dan bulmak üzere yerinden kalkıp yan odaya geçmişti. Yürürken, ağrılar çektiğini söylediği bacağı hafifçe sekiyordu.

Saçları otuzunda dökülen bir yorgun.

Ya da saç dökkünü otuzunda bir yorgun.

Bir zamanlar ablam, ağabeyim, annem ve babamla yaşadığım bu dünyada tek başınayım artık. Ağabeyim, kafasının içi bilgisayara dönmüş bir borsa kurdu, boş zamanlarında yalnızca geğirmesini beceriyor. Geçmişle bağları kopuk, bugün ve yarını yaşayan, düşlerini rakılarla yıkayan ve artık benim için var olmayan biri. Ablamsa varsıllığı ile övünen, gezgin bir kuyumcuya döndürdüğü bedeniyle tam bir hortlak! Babam yıllar önce ölümde bulmuş çözümü. Annem benimle birlikte –ama çocukluğumdaki annem değil– çile çekiyor. Sanki kalın bir camın ardından bakıyor bana.

Benimkiler hep küçük sıkıntılar. Çünkü ben de küçük bir adamım. Geçen gün öylesi sıradan bir şeye sıkıldım ki, kendi kendime şaştım sonradan. Demek artık ayrıntılara ve satır aralarına iniyorum.

Eve dönüyordum. Evimizin bulunduğu sokağa sapmıştım. Kendi kendimle konuştuğum kükürtlü ve

soğuk akşamüstlerinden biriydi. Kol kola girmiş bir çift yanımdan geçerken konuşmalarından bazılarını istemeden duydum. Kısa boylu ve şişman kadın adama: "...biraz fasulye var, onu ısıtırım... çorba da kaldıydı..." diyordu. Adam da: "Yeter canım, onlarla geçiştiririz işte," diye onaylıyordu onu. Bu kadarını duydum ama, yaşam sevincimi söndürmeye yetti. Neden, bilmiyorum. İnsanların akşamı nasıl geçiştireceklerini düşünmelerinden ve bunu dile getirmelerinden daha doğal ne olabilirdi... Dedim ya, benimki sıkıntı...

Kızılay'da dolmuştan indim. Durakta bir süre kararsız dikildim. Ne cadde boyu yürümek geçiyordu içimden, ne de vitrinler. Sözde bugünü çalmak ve bir okul kaçkını gibi başıboş yaşamak istemiştim, ama işgünü, alışılmadık bir saatte nasıl da yadırgıydı kent... Bir suç işliyor gibiydim. Oraya, o masa başına mı dönmeliydim...

TEKDÜZELİĞİ BOZAMAYAN KÜÇÜK BİR AYRINTI

Sabahın köründe gözlerini açıp tavana bakarak –karısının deyimiyle, hortlayarak– uyandı. Pazar değildi sanki bugün. Hep böyle olurdu; hafta sonu bir gelsin de, ölü gibi bir uyuyayım diye düşünür, beklediği gün gelince de (ne kadar geç yatarsa yatsın) hep aynı saatte uyanırdı. Kimi pazarlar, hâlâ apartman yaşamına uyum sağlayamamış gürültücü, köydeki evlerinde gibi yaşayan komşulardaydı suç; kimi, başıboş sokak köpeklerinde; kimi de belediyenin çöp kamyonundaydı. Akşam, televizyondaki filmi de doğru dürüst izleyememişti. Ne zaman iyi bir film olsa, bunu mutlaka izleyeceğim diye kendini koşullandırsa, uykuya yenik düşüyordu. Çay, sigara boşunaydı; iki kurşun kubbe gibi iniyordu gözkapakları. "İyi ki 'biraz' içtin," diyordu karısı. Cumartesi akşamları içtiği iki duble rakı bile sorun oluyordu. "Dubleler de duble maşallah, su payı bile bırakmıyorsun." Kulp takacak ya, miktarı bile abartıyordu.

Karısını uyandırmamaya çalışarak yataktan çıktı. Salona geçti. İçerisi ılıktı. Sobanın küçük penceresini aralayınca, kızıl bir ışığın ızgaralardan sac kovanın tabanına vurduğunu gördü. İyi, dedi sesli sesli, bitme-

miş. Küçük bir hesap yaptı hemen; demek on dokuz saattir idare ediyordu aynı kova. Her kış iki kova eskitmesine karşın, rahattı bu sobalar. En soğuk günlerde bile on iki saat gidiyordu.

Kapıcının (ne kapıcısı, dilenci kılıklı o adamın) çöp dökmekten başka bir iş yapmadığı, merdivenleri süpürülmeyen, yıkanmayan, dış kapısı hiç kapanmayan, korkunç bakışlı kedilerin kontrolü altında olan bir apartmanda oturuyordu. Eşkıya kılıklı o adama değil gazete, ekmek ve süt bile aldıramazdı bakkaldan. Birkaç ay önce taşındıkları bu semtte, her yerde olandan biraz daha ağır ve acı günler yaşanmıştı; okudukları gazetelerin kapılarına bırakılması değil, gizli gizli getirilmesinin bile kahramanlık sayıldığı günler... Bu yüzden bile kimi evlerde ağlama ve inleme sesleri ağıtlara karışarak sabahlara dek sürmüş, kimi evlerin camları mermi çekirdekleriyle paramparça edilmiş, kahvelerde kan ve çay aynı anda ıslatmıştı oyun kâğıtlarını. Kimse unutmamıştı o günlerin derin acılarını; kapıcılar ve Ramazan davulcuları bile... Silah seslerinin sabaha kadar takırdadığı, kapıları çalan belirsiz kişilere 'elden geldiğince' yardım edilmesinin 'menfaat icabı' olduğu günler gerilerde kalmıştı artık. Yine de insanların yüzündeki kuşku dolu bakışlar silinmemiş, derin yaralar kapanmamıştı.

Gazete alması için giyinmesi, dışarı çıkıp bir alt sokaktaki bakkala kadar yürümesi gerekecekti. Dinlence günlerinde genellikle üç-dört gazete alırdı. En büyük eğlencesi onlardı; renkli eklerini karıştırır, büyük pazar bulmacalarını çözmeye çalışır (ama çözemez), bu arada da birçok magazin dedikodusu öğrenirdi. Şarkıcılar, sinema oyuncuları, mankenler, ünlü kişiler, onların yaşamları, fındık kabuğunu doldur-

mayacak dedikoduları (olsun, hoşlanıyordu), ilişkileri, müzik ve sinema dünyasından son haberler...

Salonun kalın perdelerini açınca beklediği gün ışığı dolmadı içeri. Kurşun renkli havadan sicim gibi bir yağmur iniyordu. Sokak bomboştu. Yazdan bu yana üzeri kapatılmamış çukurda (su borusu onarımı için kazılmıştı asfalt) biriken suların üzerinde oynaşıyordu damlalar. Havanın iç sıkıcı görünümü giyinip gazete almak için çıkmasını daha da güçleştirdi. Koltuğa oturup uzun uzun gerindi. Gazete almayacaktı da ne yapacaktı; karısı kimbilir ne zaman kalkardı... O zamana dek böyle oturamazdı ki! Zaten erken kalktığına bozulup duruyordu. Yarınsa inadına uyuyacağı tutardı.

Çıkarken amaçlı bir biçimde kapıyı çarptı.

Apartmanın çöp bidonu üstünde oturan besili bir kediyle göz göze geldi. Kedi onu hiç umursamıyormuş gibi, ama temkinli bakışlarla izledi. Sonra bir çocuk gördü, kir-pas içinde çöp bidonlarını karıştırıyordu. Yanı başındaki rulman tekerlekli el arabasının içi teneke, naylon kutu, kâğıt ve benzeri pislikle doluydu.

Bakkalın da bıyıkları iyice düşmüştü bugün, tezgâhın ardında ağzını şapırdatarak bir şeyler tıkınıyordu. Gazeteleri alıp eve döndü. Berbat bir pazardı işte. Bütün hafta bu günü iple çekmişti, ama hiç de düşündüğü gibi olmayacaktı.

Evi yine aynı sessizlikte buldu. Karısı uyanmamıştı. Nasıl olsa televizyonda Pazar Sineması başlamadan önce uyanırdı. Garip bir içgüdü işte. Salona geçti. Yeterince ısınmıştı içerisi. Sobanın küçük penceresini kapattı. Ölçülü olmalı, yoksa kış ortası kömürsüz kalıveririz.

Koltuğa kurulup gazetelerden birini aldı. Birden canı çay istedi. Sabah sabah iyi demlenmiş bir çay yudumlar, bir de sigara yakarsa biraz unutabilirdi erken kalkmış olmanın öfkesini. Mutfağa geçti, çaydanlığa su doldurup ocağı yaktı. Demlikte, akşam içtikleri çayın şişmiş yaprakları duruyordu. Söylenerek demliği temizledi. Salona dönüp gazetesini aldı.

Karısı bir yığın saç olarak –ve ilgi bekler bir biçimde esneyerek– salona girdiğinde (yine yeterince uyuyamadığından yakınacaktı kuşkusuz), o, kocaman bir bulmacayı –ara sıra da 'bunu nereden bileyim canım' deyip çözümüne bakarak– tamamlamak üzereydi. Art arda üç bardak çay içtiğinden midesi bir hoş olmuştu.

Karısı da yanı başındaki koltuğa boş bir çuval gibi yığılıp –sanki onca saat uyuyan o değildi– gazetelerden birine el atınca canı sıkıldı. Burada tembellik edeceğine şu kahvaltıyı hazırlasaydı ya!

"Ne kötü bir gece geçirdim," dedi karısı esneyerek, "ancak sabaha doğru dalmışım. Sen kaçta uyandın?"

"Yedi buçukta."

"İşin mi yok senin be adam."

Yok, dedi içinden, olmadığı için de o saatte kalkıyorum.

"Ne yapayım, pazar oldu mu uyuyamıyorum işte."

Kadın gazeteyi evirip çevirirken küçük bir çığlık atarak irkildi.

"Ay! Bak, Semahatların bankeri de batmış!"

"İyi olmuş."

"Aaa, öyle deme," dedi kadın, "yazık ayol."

"Ne işi vardı oralarda?"

"Ek gelir şekerim, geçinemiyorlar ki."

"Boş ver sen şimdi Semahat'ı," dedi adam, "şu kahvaltıyı hazırla da karnımızı doyuralım. Ne demişler, kendi düşen ağlamaz!"

"Saat kaç?"

"Ona on var."

"Eyvah, sinema başlayacak."

"Korkma başlamaz. Sen ıvır zıvır getir, ben çayı demlemiştim."

Sıradan, öbür pazarlar gibi bir pazardı. Sofradakiler de değişmiyordu yıllardır. Haftanın öbür günlerinin dışında, haşlanmış yumurta vardı fazladan. Bu yılki reçeller de pek başarılı olmadığından gelip gelip gidiyordu sofraya. Uzun bir kahvaltı başlıyordu.

Bir ses duydular.

Önce adam kuşkulandı.

"Bu ses," dedi kadına, "bir sokak satıcısından çok inleyen bir adama benziyor."

"Doğru," dedi kadın. Kalktı, ağzındaki lokmayı çiğneye çiğneye pencereye doğru yürüdü.

"Aman Allahım!" diye bağırdı, "şuna bak."

Adam da sofradan fırladığı gibi pencereye koştu. Sokakta, çamurlara kapanmış bir adam yüzükoyun yatıyor, bedeni, elektrik şoku verilmiş gibi titriyordu.

"Ölüyor," dedi kadın.

"Hayır, sara nöbeti," dedi adam.

O sırada biri koşa koşa gelip adamın üzerine eğildi. Ne yapacağını bilmiyordu. Koltuk altlarından tutup saçağın altına doğru çekmeye çalıştı. Bir kişi daha koştu yardıma, birlikte saçağın altına çektiler adamı.

"Soğan koklatmalı," dedi adam.

"Ne duruyorsun, koşsana," dedi kadın.

Koştu. Mutfağa girip soğanı aldı. Dışarı çıktığında adamı saçağın altında, ayakta, titrerken gördü. Kendine gelmişti, soğana gerek kalmadığını düşünerek geri döndü. Karısı pencerenin başındaydı.

"Baksana," dedi, "adamın üstü paramparça."

Pantolonunun dizinde büyükçe bir yırtık vardı, parçalanmış gömleğinden teni görünüyordu.

"Zavallı... zavallı," diyerek ağlamaya başladı kadın. "Bu soğukta, bu yağmur altında..." deyip burnunu çekiyordu.

"Ne ağlıyorsun, sus. Nöbeti geçti işte, ayağa kalktı adam."

"Şunun haline bak, eski bir gömleğini, pantolonunu verelim adamcağıza."

"Versek, giydirsek, cebine para koysak neyi değiştiririz; parası hemen biter, birkaç güne kalmaz giysileri yırtılır... Hem sokaklar bunlarla, böyle aç, işsiz ve terk edilmiş insanlarla dolu. Hepsi için tek tek ne yapılır?"

"Onun böyle titremesine göz mü yumalım yani?"

"En iyisi pencere başından uzaklaşalım, hiç görmeyelim daha iyi."

O sırada karşı apartmanın üst pencerelerinin birinden atılan pantolon dalgalanarak aşağı, adamın yanına düştü. Bir başka apartmandan çıkan çocuk da koşarak bir gömlek götürdü, bir başkası eski ceket. Adam üzerindeki ıslak giysileri çıkarmadan –belki donu bile yoktu– verilenleri giydi. Titremesi geçmemiş, ama azalmıştı. Kriz geldiğinde düştüğü yerde duran naylon torbayı alıp koltuğunun altına sıkıştırdı.

Başında birikenlerden ikisi elini cebine atıp para verdi adama.

O torbayla nereye gidiyordu acaba, diye düşündü adam.

Cimri adam, bir eskisini bile vermeye kıyamadı şu garibana, diye düşündü kadın.

Sokaktaki adam yeni giysileri içinde –yine de titremesini engelleyemeyerek– uzaklaştı. Kalanlar bir süre daha olay yerinde oyalanıp kendi aralarında değerlendirmeler yaptılar. Daha sonra da dağıldılar.

"İştahım kaçtı, sen ye," dedi kadın.

"Ben de üzüldüm," dedi adam, "ama inan ki bu tür yüzeysel yardımlar onun koşullarını değiştirmeyecek."

"Biliyorum," dedi kadın, "ben de zaten onun koşullarına ağlıyordum."

Televizyondaki film çoktan başlamıştı. İkisi de bu tatsız olayın etkisinden sıyrılıp pazar günlerinin tekdüzeliğine bıraktılar kendilerini.

ALİBO DEV

1.

Üçü birden durdu.

Duman renginde olanı başını geriye döndürüp sağ arka bacağının bitimiyle sırtı arasında kalan bir yeri dişleyerek çekiştirdi.

Sonra yürüdüler.

Önlerine çıkan alçak bahçe duvarının karşısında bir an kararsız kaldılar. Duman renginde olanı bir sıçrayışta duvarın üzerine çıktı; onu, siyah-beyaz tüyleri olanla sarısı izledi. Yalnızca kendilerinin bildikleri bir amaç doğrultusunda, daha çok da hiçbir amaçları yokmuş gibi, kayıtsız adımlarla ilerlediler. Duvar bitmişti; önlerinde, dökülmüş yaprakların ve yer yer su birikintilerinin olduğu bakımsız büyük bir bahçe uzanıyordu. Arka arkaya bahçeye atladılar. Duman renginde olanı zayıftı. Çenesine doğru incelen yüzü armuda benziyordu, gözleri büyüktü. Siyah-beyaz tüyleri olanı ise iyi bakılmış bir ev kedisine benziyordu. Kafası öyle büyük, yüzü öyle topluydu ki, göz çukurları bile dolmuş, iki küçük delikten başka bakabileceği bir yer kalmamıştı. Hareli sarı postu olanı kulağından kuyruğuna gerçek bir kediydi. Yürümesi,

yalanması, esnemesi bile asildi. Onun için, kötü yola düşmüş bir 'cins' denebilirdi.

Bu kez önlerine, tahtalarını yılların kararttığı, yer yer çürüttüğü bir taraba engeli çıktı. Geri dönebilirler, taraba boyunca bahçede ilerleyebilirler ya da bu engeli aşabilirlerdi. Duruşlarındaki kararsızlık yolculuklarının bir amaca yönelik olmadığını gösteriyordu. İlk atak duman renginde olandan geldi. Sıçrayıp tarabaya tırmandı ve öbür yana atladı. İki kedi de onu izlediler.

Kavrulan soğan kokusunun yayıldığı ahşap bir yapının kiremitliğinde yürürlerken büyük bir patlama oldu. O anda duman renginde olanı (önde o yürüyordu) bir kedi boyu sıçrayıp tiz bir çığlık atarak aşağı yuvarlandı. İlk kez 'dört ayak üstüne düşme' kuralını bozdu ve boynunu toprağa vurdu. Dört ayağı bir süre debelendi ve devinimsiz kaldı.

Öbür ikisi o sesi duyar duymaz, türlerine özgü bir çeviklikle fırlamış, dingin adımlarla aldıkları yolu bir ışık gibi geçip kiremitlikten atlamışlardı. Tarabaya sıçramaları, tepe noktasına varınca bir solucan gibi bedenlerini kaydırıp bahçeye atlamaları göz açıp kapayacak kadar kısa bir sürede oldu. Bir süre daha koştuktan sonra durup arkalarına baktılar.

Her şey eski sessizliğine bürünmüştü. Ortamın güvenilirliğinden emin olunca eski kayıtsızlıklarına büründüler.

Duman renginde olanı kıpırdamadan yatıyordu. Kocaman gözleri bir şey görmüyordu artık. Yanı başında duran lastik çizmeleri de görmedi, üzerine eğilip ensesinden kavrayan eli de hissetmedi. Boynuna bağlanan bir iple bahçedeki dut ağacının dalına asıldı;

kötü amaçlı kediler bu eve yaklaşırken, onları nasıl bir sonun beklediğini görmeliydiler.

2.

Dükkânın önünde tek atlı bir araba durdu.

Arabacının yanında bir dev oturuyordu. Tek gözlü kalaycı hemen tanıdı onu: Alibo! Allah Allah, dedi içinden, benimle ne işi olabilir ki Alibo'nun?

Arabacının parasını ödeyip indi Alibo ve beraberinde getirdiği kocaman kazanı kucakladı. Kalaycı, bir bacağını altına alarak oturduğu sandalyeden fırladı. Kapıyı ancak açabilmişti ki, Alibo içeri girdi. Bütün kanı yüzünde toplanmış gibiydi. Çırak kazanı alıp yere koydu.

"Hoş geldin," dedi kalaycı biraz ürkek, biraz tedirgin, "buyur otur."

Alibo hâlâ kazana bakıyordu. Sonra dönüp kalaycıya baktı, çırağa baktı, sandalyeye baktı. Oturdu. Oturur oturmaz soluğunu öyle bıraktı ki, kalaycının körüğü yanında kaç para. Her zaman koç boynuzu gibi burduğu bıyıkları dudaklarına doğru düşmüştü bugün.

"Çay, kahve? Ne içersin?" dedi yaşlı kalaycı.

Elini göğsüne koydu Alibo, boynu bir milim kıpırdamadığı, başı yerinden oynamadığı halde, gözkapaklarını öyle bir indirdi ki, sanki belinden bükülüp alnı yere sürtercesine 'temenna' aldı.

"Sağ ol Haydar Baba," dedi, "ne çay, ne kahve; hiçbir şey istemez. Oturucu da değilim, sana bir işim düştü o kadar."

"Ne demek evlat!"

"Şu var ya," dedi çenesiyle kazanı göstererek, "kalaylanacak. Ama öyle bir parlayacak ki, Alibo icabında sakal tıraşını kazana bakarak yapacak."

"Hayrola," dedi kalaycı, yaranmaya çalışan bir gülüşle (sapsarı, kazma gibi dişi ortaya çıkmıştı), düğün dernek mi? Aş mı pişecek yoksa bu kazanda?"

"Ne düğünü?" dedi Alibo kaşlarını çatarak, "Yok öyle şey. Bu önemli bir iş."

Bu kez esnafça bir gülüşle, ama o kazma dişi yine göstererek sordu:

"Hayırdır, sormamız kusur olur mu?"

"Bu iş pek uluorta söylenmez Haydar Baba, dost var, düşman var. Kuşbazlar bunu anlayınca da önemi kalmaz. Bir işi tek sen yapacaksın ki, aslan payı senin olsun, öyle değil mi?"

"Öyle," dedi kalaycı. Her anlama gelecek, ama içinde çokça korku olan gözlerle bakıyordu Alibo'ya. Hiçbir şey anlamamıştı. Kazanın, hem de ayna gibi parlatılmış bir kazanın kuşbazlarla ne ilgisi olabilirdi?

"Bizden laf çıkar mı evlat," dedi, "ben ne kuş bilirim, ne de kuşbaz."

"Bak Haydar Baba, sen babamın arkadaşısın, bunu tek sana fısıldarım, ama hemen burada unutursun."

"Unuturum evlat."

Alibo sesini iyice kıstı. Bir yandan da çırağın hareketlerini izliyordu. O, sesini kısınca Haydar Baba da kulağını iyice yaklaştırmıştı.

"Sen bu kazanı dediğim gibi parlatınca onu bahçeye çıkarıp orta yere koyacağım. Artık çamaşır mamaşır yok, köroğlunu iyice sıkılayacağım. O yalnızca kuşlara bakmak için kullanılacak."

"Nasıl yani?"

"Nasılı var mı baba? İçine bakacağım ve gözle göremediğim, göğün derinlerine kaçmış kuşları göreceğim. Onları bana kazan gösterecek. Bu sırrı rüyamda ak sakallı, kanatlı bir melek söyledi. Sonra avcı kuşlarımı da bir bir kazana sokup yükseklerdeki kuşları göstereceğim."

Haydar Baba'nın bakışlarına korku iyice oturdu. Dudaklarına öyle yanlış bir gülücük yerleşti ki, kazma dişi ister istemez dışarı fırladı.

3.

Minyatür kale maçın ortasına gülle gibi bir ses düştü:

"Dağılın lan piçler!"

Top ortada kaldı. Çocukların her biri bir yana kaçtı. Pırasa bıyıklı dev Alibo arsanın başında belirmişti. Elinde çiftesi vardı.

Çocuklardan ikisi ilkokulun arkasına saklanmıştı. Biri duvarın kenarından başını çıkarıp top oynadıkları arsaya baktı. Alibo denen deli hâlâ akasya ağacının altında dikiliyordu.

"Gelmiyor," diye fısıldadı arkadaşına.

"Gelemez ki," dedi o da, "kafesini kime bırakacak?"

Elinde çiftesiyle bir süre daha çocukları bekleyen Alibo, onların artık gelmeyeceğini anlayınca sarsak adımlarla yürüyüp evinin iki kanatlı kapısının ardında yitti.

"Bu ayı var ya," dedi arkadaşına, "kedileri vurup ağaca asıyormuş."

"Neden?"

"Kuşlarını yemesinler diye."

"Öbür dünyada hem o kediler, hem de hapsettiği kuşlar için yanacak."

4.

Zaten bir tuhaftı adam, şimdi hepten tanınmaz oldu. Derler ya, kuş beslemek uğursuzdur, evin bereketini götürür diye; doğruymuş. Hoş, evin beti bereketi neydi ya... Onu da adamın kuşları götürdü. Önceleri böyle değildi; hem işine gidip gelir, hem kuşlarına bakardı. Rakı, şarap şişelerini de her Allah'ın gecesi taşımazdı eve. Sonra ne oldu, nasıl oldu anlayamadım. Bir yığın çapulcu bizim adamın ardından eve gelip gitmeye başladı. Mutfağın önünden geçerken başlarını öne eğip saygıda kusur etmemeye çalışsalar da, kaşla göz arası bakanlar da yok değildi. Hem de o deliden korkmadan. Ama onun kuşlardan başka bir şey görmüyordu ki gözü. Tam bir işe duracağım, kapı. Önde bizim adam, arkasında bir yığın serseri...

Sonra fark ettim, bizim adam başka bir adam oluyordu artık. Güvercinlerle konuşup şakalaşıyordu. Evham geldi sonra; işe gitmiyor, gece-gündüz kafeslerin başından ayrılmıyordu. Hele birkaç kuşunu 'avcı' denen mendebur kuşlara kaptırınca daha da çileden çıktı. O gece hiç uyumadı, ağzında sigara debelene debelene öksürerek çat kapı dışarı çıkıp kuşları saydı, içeri girip tabanı yanmış it gibi dolanıp durdu. Gün ışır ışımaz da, üst kat sofasının pencere başına oturup çiftesiyle pusuya yattı. Ne yedi, ne içti. Gelen kediye ateş etti, giden kediye ateş etti. Sonra da bakır

çamaşır kazanını aldığı gibi götürdü. Tamam, dedim, şimdi de kabı kacağı satacak. Ama yanılmışım, kalaylatıp geri getirdi. "Bak," dedi, "bunu kullanırsan seni kör bıçakla doğrarım." Kazanı bahçeye götürdü. Elleriyle iki yanından tutup su içiyormuş ya da yüzünü suya batırıyormuş gibi eğilip öyle kaldı. Sonra yine yaptı bunu, sonra yine... Ele güne çıkamaz oldum. Deli herif evde diye kimseler gelmez oldu. Sonra da evimizin önündeki arsada oynayan çocuklara taktı kafasını. Onların sesi çileden çıkarıyordu herifi. Neymiş, kuşlar ürkermiş.

Ama çocuklara ateş edince bardak taştı. Şikâyet üzerine polis gelip apar topar götürdü. Giderken, "Kuşlarım... kuşlarım..." diye ağlıyordu. Allah'tan bir sakatlık çıkmadı da, katil olmadı. Bu adam hasta demişler, hastaneye göndermişler. Şimdi akıl hastanesinde.

Kuşlar mı?

Birçok kuşçu üşüştü eve hemen. Saydılar, hesapladılar; yenge, bunların değeri bu kadar, dediler. Sen nasıl olsa bunlara bakamazsın, açlıktan ölür hepsi dediler. Daha birçok şey söylediler de, hiçbirini dinlemedim. Hepsini alın gidin, dedim. Evimi, barkımı, dağ gibi adamımı yedi uğursuz yaratıklar, hepsini alın gidin...

KÜÇÜK İŞLER

Ali Seydi kahvenin ortasındaki sobaya yarım teneke kömürü boca etti. Sobanın hemen yanında oturan aba pantolonlu, kasketi burnuna düşmüş, sıcağın verdiği gevşeklikle uyuklayan adam hafifçe kıpırdandı.

"Yanacan lan, yanacan," dedi Ali Seydi.

Avurtları çökmüş, diken diken sakallı adam, gözlerini güçlükle aralayıp kahveciye baktı.

"Pantolonun tutuşacak," dedi, "yanık kokusu da ondan geliyor zaten."

Adam hiçbir şey demeden, bütün gücünü kullanıyormuş da, elinden bir şey gelmiyormuş gibi ağır ağır gözkapaklarını indirdi.

Sabahtan beri kar yağıyordu. Sokakta kimseler yoktu.

Ellibir oynayanların masasında ince, uzun burunlu, sivrisinek gibi olanı joker çekince, yanı başında onu izleyen, oyununu öven, arada sigarasından bir tane tüttüren (o ikram ediyordu, açıktan otlanmazdı) kırçıl sakallı adam hafifçe kıpırdandı. Üç eldir tek kâğıdı bekliyordu. İstemediği bir kâğıt çekmiş gibi yüzünü buruşturdu. Dik tuttuğu kâğıdı birkaç kez masanın yeşil örtüsüne vurdu. Ali Seydi'ye dönüp;

"Elleme garibanı," dedi, "ısınsın işte."

"Isınsın da sobaya yapışmasın, tutuştu tutuşacak..."

"Hadi oğlum, oynayacaksan oyna," dedi sağında oturanı. İşine yarayacak bir kâğıt atmazdı ya, yine de bekliyordu.

Sırıttı. Sırıtınca tilkiye benzerdi: "Buraya kadar beyler!" Elindeki kâğıtları yelpaze gibi açtı masaya.

Kırçıl sakallı eliyle dizine vurup güldü: "Üç eldir bekliyo be, ben Hayri'nin yerinde olsaydım çoktan açmıştım."

Karşılığını da uzatılan paketten aldı. Hemen çakmağına davrandı. Racon buydu.

"Bu el de gelmeseydi açacaktım."

Hayri'nin sol yanında oturan masaya abanıp kâğıtları önüne doğru çekti. Dağıtma sırası ondaydı.

O anda kapı açılıp içeri Zeynel girdi. Girmedi de palas pandıras düştü sanki. Sırtında eski, uzun paltosu vardı, yakasını yine kaldırmıştı, yakanın bittiği yerden kasketi başlıyordu. Kapıdan girince bir an durup soluklanarak, bir belayı savuşturuyormuş gibi omuzlarını düşürüp gevşeyerek olduğu yerde dikildi. Kısık gözleriyle kahveyi tararken av köpeği gibi de havayı kokluyordu.

"Yanık kokusu var," dedi. Ortaya söylemişti, ama Ali Seydi yanıtladı.

"O," dedi, çenesiyle sobanın başındaki adamı göstererek; "üzerindeki o boktan pantolonla yanıp gidecek. Bir şey değil, bizi de yakacak!"

"Yine leş kokusu almış," diye fısıldadı ellibircileri izleyen, bir yandan da tespih çeken Sadık. Orman yangını sonrası bir tepeyi andıran kafasında kısacık, diken gibi seyrek saçları vardı. Kâğıtları karan Hayri, "Çakal be... çakal," dedi.

"Tipine ettiğimin maymunu," dedi yanı başındaki kırçıl sakallı, tatlı tatlı da bacak aralarını kaşıdı.

Zeynel'in her zaman belli olmayan kamburluğu bugün iyice ortaya çıkmıştı. Ellibircilerin masasını kaşının tekini kaldırarak selamladı. Bir sandalye alıp pencereden sokağa, yağan kara bakan İhsan'ın yanına oturdu.

"N'aber İhsan Abi?"

"Boktan," dedi. Zeynel'in uzattığı sigarayı aldı. Hemen yakmadı; dik olarak tutup filtresini birkaç kez masaya vurdu, sonra da baş ve işaret parmakları arasında yuvarladı. Zeynel'e bakmadan, "Geçmiş olsun," dedi, "Hamdi'yle bir kaza geçirmişsiniz."

"Sağ ol," dedi Zeynel ve çakmağıyla İhsan'ın sigarasını yaktı.

"Hamdi hastanede mi?"

"Yok abi, kibrit kutusunda."

Ali Seydi omzundan eksik etmediği pis havlusuyla masanın başında dikildi: "Geçmiş olsun. Anlattılar da... Allah korumuş..."

Zeynel'in gözleri biraz daha kısıldı. Başını belli belirsiz salladı. "Sen bize iki kuvvetli çay getir," dedi, "bak, ne İhsan Abi'nin keyfi yerinde bugün, ne de benim."

"Yuh bee!" diye bağırdı biri, "lan sendeki de ibne şansı be!" İkisi de dönüp ellibircilerin masasına baktılar. Hayri'nin yüzünde tilki gülüşü, arkasına yaslanmış ensesini kaşıyordu. Yanı başında oturan kırçıl sakallı omuzlarını sarsa sarsa gülerek önce Hayri'nin sigarasını yaktı, sonra da kendininkini.

"Masaya baksana Seydi," dedi Hayri, "kim ne içiyormuş bir sor bakalım."

"Bu kaçıncı kaza lan?" dedi İhsan, "yine kelleydiniz tabii..."

"Küçük işler bunlar abi, Allah büyük dert vermesin. Uyumuşuz işte."

"Bu ne biçim uyumak; güpegündüz önündeki otomobili nasıl görmez insan?"

"Haptan, abi. Birer tane yetmiyormuş gibi birer daha patlattık. Hep Hamdi'nin yüzünden. Önümüzdeki vosvosu da su birikintisi sanmış; bak bak bak abi, hiç olacak iş mi? Ben desen ne yolu görüyorum, ne vosvosu. Hap ağırmış İhsan Abi, ne bilelim."

"Ne kadar yatar?"

"Hâkim baba bilir. Gerçi ölü yok, ama yaralı var, hasar var, kellelik var..."

"Desene, ekip yine fire verdi."

"Hayat..."

Ali Seydi ikinci 'kuvvetli' çayları getirip masaya koydu.

Biri sövdü. Biri de, "Hop, hop!" dedi. Zeynel'le İhsan dönüp kâğıt oynayanların masasına baktılar.

"Niye bozuluyorsun arkadaş, kâğıt geliyorsa bunda benim ne suçum var?"

"Tamam," dedi kırçıl sakallı, "büyütmeyin..."

"Bizimkiler bugün uğramadı mı?" dedi Zeynel.

Ali Seydi kaşlarını kaldırdı.

"Peki, Rıza gelmedi mi?"

Ali Seydi yine kaşlarını kaldırdı.

"N'apıcan Rıza'yı?" dedi İhsan.

"Malatya'ya mal saracakmış, birlikte gideriz dediydi."

"Rıza mı dedi?" diye şaştı İhsan. "Lan sen bu kahvede, herkesin önünde 'Bundan sonra Rıza denen o puştun kamyonuna binersem dünyanın en adi yaratı-

ğıyım!' diye bas bas bağırmadın mı? Delikanlı değilmişsin, demedin mi?"

"Dedim demesine de, onu yanlış tanımışım. Delikanlı adammış. Bu kazadan sonra iyice zil kaldım. Gittim Rıza'ya durumu anlattım, olur dedi, iş çıkınca sana haber veririm."

"Sen Rıza'yı unut," dedi ellibircilerin masasından Hayri, "sabah ezanında topukladı o." Oyunu bırakmışlardı. Kâğıtlar dağınık bir biçimde masanın üzerinde duruyordu. Az önce söven adam, dirseğini masaya dayamış, çenesi avucunda, ateş gibi gözlerle belirsiz bir noktaya bakıyordu.

Zeynel, avucundaki çay bardağı ile donup kalmıştı.

"Nasıl topuklar," dedi, "daha iki gün önce konuştuyduk."

"Orasını bilmem."

"Kafa mı buluyorsun benimle?"

"Ne kafası aga, gözümle gördüm."

"Yalnız mı gitti?"

"Yoo, yanında Yaşar vardı."

Zeynel ağız dolusu sövdü. Çayının kalanını bir yudumda içti. Paltosunun yakasını kaldırdı, kasketini gözlerine kadar indirip büyük adımlarla kapıya doğru yürüdü. Çıkmadan önce durup geri döndü. Ellibircilerin masasına kısık kısık baktı.

"Rıza gitmediyse gelir o kâğıtları bir bir yediririm sana!" dedi. Hiçbiri başını kaldırıp bakmadı. Kapıyı hızla çarpıp çıktı.

Sobanın başında uyuklayan aba pantolonlu adam sıçrayarak uyandı. Şaşkın şaşkın çevresine bakındı.

Sonra da sol kolunu dirseğinden kavrayıp kapıya doğru salladı.

"Yaşa!" dedi Ali Seydi.

"Kâğıt yapma sırası kimdeydi?" dedi Sadık'ın yanında oturan ve az önce söverek oyunu bozan adam.

"Sendeydi," dediler.

Bir karış suratla kâğıtları toplamaya başladı.

Cemil Kavukçu

PAZAR GÜNEŞİ

CAN

Pazar Güneşi'nde, ***Cemil Kavukçu***'nun ilk öyküleri var. Buradaki öykülerin büyük bölümü, 1983 yılında, yine bu ad altında yayınlanmıştı. O baskının dışında kalan üç öyküyü de bu kitaba eklerken, yazar, öykülerin tümünü yeniden gözden geçirdi. Kitaba adını veren ***Pazar Güneşi*** adlı öykünün ***Cemil Kavukçu*** için ayrı bir anlamı var: Yazdığı ilk öykü. Ancak, gelecekte ***Cemil Kavukçu***'nun öyküye getireceği özelliklerin ipuçlarını taşıyan bir öykü. Aynı yalın anlatım, aynı titiz dil yapısı, aynı sağlam kurgu: Bunlar, bu usta öykücümüzün daha yolun başındayken bile öykülerine yerleştirdiği nitelikler. Küçük dünyalar, kıstırılmış yaşamlar, toplumun kıyısında yaşayan insanlar: bütün bunlar ***Cemil Kavukçu***'nun ince bir duyarlılık, keskin bir gözlem gücüyle sunduğu kesitler; daha sonra başka yollara açılıp genişleyen öykücülüğünün ana izlekleri. ***Cemil Kavukçu***, bildiği, tanıdığı dünyaları, insanları yazıyor; bilmeyenlere, tanımayanlara okutup sevdiriyor, benimsetiyor. Değerli eleştirmenimiz *Fethi Naci*'nin deyişiyle: "*Cemil Kavukçu elini neye değdirse öykü oluyor.*" Son yılların en başarılı öykücülerinden birini tüm yapıtlarıyla tanımak isteyen[illegible] ***Güneşi.***

[illegible]HN WARNER

ISBN 975-8440-

9 789758 440771

http://www.canyayinlari.com

[illegible] İÇİNDEDİR

011383